Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Literární symbolismus v palestinské beletrii 20. století.

Pokus o transkulturní interpretaci několika vybraných děl

Bakalářská práce

Autor: Opletalová Gabriela
Studijní program: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.
Oponent práce: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D

Hradec Králové 2024

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	**Gabriela Opletalová**
Studium:	P21K0473
Studijní program:	B0288A100003 Transkulturní komunikace
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	**Literární symbolismus v palestinské beletrii 20. století. Pokus o transkulturní interpretaci několika vybraných děl**
Název bakalářské práce AJ:	Cultural Memory and Transfortmation of Identity in the Palestinian Diaspora: A Trancultural Perspective on the Symbolism of a Literary Work

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na interpretaci čtyř literárních děl z hlediska transkulturní komunikace, konkrétně na příkladu izraelsko-palestinského konfliktu prostřednictvím dvou autorů, kteří reflektují palestinskou identitu: Mahmúd Darwíš (1941-2008) a Susan Abulhawa (*1970). Práce analyzuje jejich díla a v nich obsažené symboly, jako jsou smutek, láska, touha, území, rodinné vazby a traumata, a zkoumá jejich význam z perspektivy transkulturní komunikace. Symboly jako půda, domov a rodina mají pro Palestince zásadní význam spojený s jejich identitou. Darwíšovy básně a deníkové záznamy vyjadřují lásku k domovu a touhu po návratu, zatímco Abulhaviny romány nabízejí silné symboly spojené s přírodou, které lze chápat v kontextu palestinského příběhu a touhy po návratu. Práce se zaměřuje na biografie obou autorů, stručně představuje jejich díla, analyzuje symboly a jejich roli v textech a interpretuje je z pohledu transkulturní komunikace s přihlédnutím k antropologickým, kulturologickým, sociologickým, psychologickým a literárním aspektům. Závěrem se bude snažit odpovědět na otázku, jak mohou symboly a jejich interpretace přispět k lepší transkulturní komunikaci.

Mahmúd Darwíš, *Deník všedního smutku*, Praha: Novinář Praha, 1989

Mahmúd Darwíš, *Přicházím do stínu tvých očí*, Praha: Babylon, 2007

Susan Abulhawa, *Jitra v Dženínu,* Praha: Knižní klub, 2013

Susan Abulhawa, *Modrá mezi nebem a vodou*, Zlín: Plus, 2015

Prokeš Josef, *Interpretace uměleckých textů*, Brno: MU Brno, 2006

Levý Jiří, *Umění překladu*, Praha: Apostrof, 2013

Zadávající pracoviště:	Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	ThLic. Mgr. Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.
Oponent:	doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 8.12.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6.5.2024 Opletalová Gabriela

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Lukášovi de la Vega Nosek, Ph.D., za motivaci k výběru tématu mé práce, za jeho odborné vedení, doporučení konstruktivní literatury, rady, přínosné připomínky, laskavý přístup a vstřícnost při konzultacích a vypracovávání bakalářské práce.

Anotace

OPLETALOVÁ, Gabriela. *Literární symbolismus v palestinské beletrii 20. století. Pokus o transkulturní interpretaci několika vybraných děl.*

Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 59 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na interpretaci čtyř literárních děl z hlediska transkulturní komunikace, konkrétně na příkladu izraelsko-palestinského konfliktu prostřednictvím dvou autorů, kteří reflektují palestinskou identitu: Mahmúd Darwíš (1941-2008) a Susan Abulhawa (*1970). Práce analyzuje jejich díla a v nich obsažené symboly, jako jsou smutek, láska, touha, území, rodinné vazby a traumata, a zkoumá jejich význam z perspektivy transkulturní komunikace. Symboly jako půda, domov a rodina mají pro Palestince zásadní význam spojený s jejich identitou. Darwíšovy básně a deníkové záznamy vyjadřují lásku k domovu a touhu po návratu, zatímco Abulhaviny romány nabízejí silné symboly spojené s přírodou, které lze chápat v kontextu palestinského příběhu a touhy po návratu. Práce se zaměřuje na biografie obou autorů, stručně představuje jejich díla, analyzuje symboly a jejich roli v textech a interpretuje je z pohledu transkulturní komunikace s přihlédnutím k antropologickým, kulturologickým, sociologickým, psychologickým a literárním aspektům. Závěrem se bude snažit odpovědět na otázku, jak mohou symboly a jejich interpretace přispět k lepší transkulturní komunikaci.

Klíčová slova

Mahmúd Darwíš, Sussan Abulhawa, domov, půda, rodina, smutek, láska, touha, konflikt, kultura, interpretace, překlad, emoce, generace.

Annotation

OPLETALOVÁ, Gabriela. *Cultural Memory and Transfortmation of Identity in the Palestinian Diaspora: A Trancultural Perspective on the Symbolism of a Literary Work.*

Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 59 p. Bachelor thesis.

The thesis focuses on the interpretation of four literary works in terms of transcultural communication, specifically using the Israeli-Palestinian conflict as an example, through two authors who reflect Palestinian identity: Mahmoud Darwish (1941-2008) and Susan Abulhawa (*1970). This thesis analyzes their works and the symbols they contain, such as grief, love, longing, territory, family ties and trauma, and explores their meaning from the perspective of transcultural communication. Symbols such as land, home, and family have a fundamental meaning for Palestinians linked to their identity. Darwish's poems and diary entries express a love of home and a longing for return, while Abulhava's novels offer powerful symbols associated with nature that can be understood in the context of the Palestinian narrative and longing for return. The thesis focuses on the biographies of both authors, briefly introduces their works, analyzes the symbols and their role in the texts, and interprets them from the perspective of transcultural communication, taking into account anthropological, cultural studies, sociological, psychological and literary aspects. Finally, it will try to answer the question of how symbols and their interpretation can contribute to better transcultural communication.

Keywords

Mahmood Darwish, Sussan Abulhawa, home, land, family, grief, love, longing, conflict, culture, interpretation, translation, emotion, generation.

Obsah

1. 1. ÚVOD 9

2. 2. TEORETICKÝ RÁMEC 11

2.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE O IZRAELSKO-PALESTINSKÉM KONFLIKTU 11

2.2. FORMULACE CÍLŮ A OTÁZEK PRÁCE 13

2.3. PŘEHLED LITERÁRNÍHO SYMBOLISMU A JEHO ROLE VE SVĚTOVÉ LITERATUŘE 14

2.4. KONCEPT TRANSKULTURNÍ KOMUNIKACE A JEHO VÝZNAM V LITERÁRNÍCH STUDIÍCH 15

2.5. APLIKACE LITERÁRNÍHO SYMBOLISMU V ANALÝZE 16

3. 3. BIOGRAFIE A DÍLA AUTORŮ 18

V NÁSLEDUJÍCÍ KAPITOLE PODROBNĚJI PŘEDSTAVÍM VYBRANÉ AUTORY MAHMÚDA DARWÍŠE A SUSAN ABULHAWU, JEJICH TVORBU A OKOLNOSTI, KTERÉ JEJICH DÍLA OVLIVNILY. 18

3.1. MAHMÚD DARWÍŠ: ŽIVOT, DÍLO A VLIV NA PALESTINSKOU LITERATURU 18

3.2. SUSAN ABULHAWA: ŽIVOT, DÍLO A PŘÍNOS K PALESTINSKÉ LITERATUŘE 19

3.3. KRÁTKÝ POPIS VYBRANÝCH DĚL 22

4. 4. ANALÝZA SYMBOLŮ VE VYBRANÝCH DÍLECH 26

4.1. SYMBOLIKA DOMOVA, PŮDY A RODINY 26

4.1.1. Přicházím do stínu tvých očí (Mahmúd Darwíš) 26

4.1.2. Deník všedního smutku (Mahmúd Darwíš) 28

4.1.3. Modrá mezi nebem a vodou (Susan Abulhawa) 31

4.1.4. Jitra v Dženínu (Susan Abulhawa) 33

4.2. SMUTEK, LÁSKA, TOUHA: EMOCIONÁLNÍ A KULTURNÍ DIMENZE 37

4.2.1. Přicházím do stínu tvých očí (Mahmúd Darwíš) 37

4.2.2. Deník všedního smutku (Mahmúd Darwíš) 39

4.2.3. Modrá mezi nebem a vodou (Susan Abulhawa) 41

4.2.4. Jitra v Dženínu (Susan Abulhawa) 43

4.3. RODINNÉ A SPOLEČENSKÉ NARATIVY: KONTINUITA A ZLOMY 44

4.3.1. Rodinné narativy 44

4.3.2. Společenské narativy 45

5. 5. INTERPRETACE SYMBOLŮ Z POHLEDU TRANSKULTURNÍ KOMUNIKACE 46

5.1. VZÁJEMNÁ PROPOJENOST LITERÁRNÍCH A KULTURNÍCH SYMBOLŮ 46

5.2. ROLE SYMBOLŮ V PŘEKONÁVÁNÍ KULTURNÍCH BARIÉR A PODPOŘE VZÁJEMNÉHO POROZUMĚNÍ 47

5.3. VLIV TRANSKULTURNÍCH PERSPEKTIV NA ČTENÍ A INTERPRETACI LITERÁRNÍCH DĚL 48

6. 6. SYMBOLY V KONTEXTU SOCIÁLNÍCH KONFLIKTŮ: SROVNÁNÍ A REFLEXE 51

6.1. SROVNÁNÍ SYMBOLŮ A JEJICH INTERPRETACE MEZI VYBRANÝMI AUTORY 51
6.2. VLIV SOCIÁLNĚ-POLITICKÉHO KONTEXTU NA VÝZNAM A INTERPRETACI SYMBOLŮ 53
6.3. REFLEXE TRANSKULTURNÍHO PŘÍSTUPU K LITERÁRNÍ ANALÝZE V KONTEXTU IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU 54
7. 7. ZÁVĚR 56
7.1. SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ PRÁCE 56
8. 8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 58
8.1. INTERNETOVÉ ZDROJE 59

1. Úvod

Literární symbolismus představuje zásadní součást palestinské beletrie 20. století, poskytující textům hloubku a vrstvy významu. Symbolismus hraje v palestinském kontextu významnou roli, neboť se stává prostředkem pro vyjádření kolektivních vzpomínek, nadějí a bolestí v prostředí politické nestability a konfliktu. Tato práce se zaměřuje na transkulturní interpretaci několika vybraných děl dvou významných palestinských autorů, Mahmúda Darwíše a Susan Abulhawy, jejichž tvorba zachycuje hluboké symbolické významy v rámci zkušeností palestinského lidu.

Mahmúd Darwíš, jeden z nejvýznamnějších arabských básníků, svou tvorbou zachycuje život v exilu a hledání identity prostřednictvím bohaté symboliky, která zahrnuje domov, půdu a rodinu. Jeho poezie spojuje osobní zkušenosti s kolektivními emocemi, odrážejícími touhu po ztracené vlasti a zároveň zobrazujícími sílu lásky a odhodlání. Susan Abulhawa, známá pro svou schopnost zprostředkovat hluboké lidské příběhy prostřednictvím fikce, používá ve svých dílech podobné symboly k vykreslení rodinných a společenských vazeb a traumatu způsobeného konfliktem. Její romány nabízejí čtenářům vhled do života obyčejných Palestinců a jejich zápasu s útlakem a ztrátou.

Klíčové symboly, jako jsou domov, půda a rodina, jsou úzce spojeny s tématy lásky, touhy, smutku a traumatu v dílech obou autorů. Tyto symboly odrážejí nejen národní identitu, ale také ilustrují komplexní vrstvy palestinské společnosti, včetně vztahů mezi jednotlivci, rodinami a širším společenstvím. Symbolika v dílech Darwíše a Abulhawy nabízí způsob, jak porozumět hlubokým citům spojeným s těmito vztahy a zároveň reflektuje trvalé dědictví ztráty a naděje.

Zahrnutí aspektu transkulturní komunikace do tohoto výzkumu je zásadní, protože odhaluje, jak symbolika v dílech těchto autorů přesahuje hranice kultur a propojuje různé národy skrze univerzální lidskou zkušenost. Symboly, které Darwíš a Abulhawa používají, komunikují sdělení, která rezonují nejen s palestinskou komunitou, ale také s širším světovým publikem. Díla těchto autorů se tak stávají prostředkem transkulturní komunikace, která napomáhá porozumění, empatii a solidaritě mezi různými kulturami.

Při interpretaci těchto symbolů v transkulturním kontextu tato studie odhaluje, jak literární prvky překračují hranice a spojují různé kultury univerzální zkušeností lidského ducha. Zkoumáním symbolů v dílech Darwíše a Abulhawy můžeme lépe pochopit nejen jejich literární význam, ale také jejich širší roli při utváření a zprostředkování palestinské identity na pozadí historických událostí 20. století.

Struktura práce systematicky postupuje od úvodu, včetně historie a současnosti izraelsko-palestinského konfliktu, přes teoretický rámec a analýzu symbolů, až k závěru, což umožňuje detailní zkoumání tématu z různých úhlů a získání komplexního vhledu do myšlenky celé práce. Tato bakalářská práce se nejen pokouší doplnit stávající literární a kulturní studie, ale také vybízí k reflexi o síle literatury ve vytváření spojení mezi lidmi rozdílných kultur.

2. Teoretický rámec

Teoretický rámec této bakalářské práce se soustředí na literární symbolismus a jeho význam v kontextu světové literatury s důrazem na palestinskou beletrii 20. století. Literární symbolismus je klíčovým prvkem, který umožňuje autorům vyjádřit hlubší významy, emocionální stavy a kulturní identity prostřednictvím symbolických prvků. Pochopení tohoto konceptu je nezbytné pro analýzu a interpretaci literárních děl, zejména v kontextu palestinského literárního prostředí, které je často prostoupeno politickým napětím a sociokulturními vlivy.

Literární symbolismus funguje jako prostředek pro vyjádření komplexních myšlenek a pocitů, které by jinak byly obtížně popsatelné či vyjádřitelné. Symboly v literatuře mohou odkazovat na historické události, kulturní tradice, osobní zkušenosti nebo dokonce na metafory lidského života. V kontextu palestinské beletrie mohou symboly reflektovat bolest a útrapy spojené s okupací, ale také sílu a odhodlání v boji za svobodu a identitu.

Tento teoretický rámec položí základy pro pochopení toho, jak autoři využívají symboly k vyjádření těchto hlubších vrstev významů a emocí v palestinských literárních dílech. Dále bude zkoumat, jak tyto symboly mohou sloužit jako prostředek pro komunikaci a porozumění mezi různými kulturami, a to jak v rámci palestinské společnosti, tak ve světovém kontextu. Tímto způsobem bude teoretický rámec práce zároveň reflektovat dynamiku transkulturní komunikace a jejího vlivu na literární tvorbu.

2.1. Základní informace o izraelsko-palestinském konfliktu

Izraelsko-palestinský konflikt je dlouhodobým politickým a teritoriálním sporem mezi Izraelci a Palestinci. Jeho jádrem je nárok obou stran na stejná území, zejména na oblasti Západního břehu Jordánu, Gazy a Východního Jeruzaléma. Tento konflikt je zároveň spojen s historickými událostmi, jako je britský mandát nad Palestinou po rozpadu Osmanské říše a následná migrace židovských osadníků do této oblasti v průběhu 20. století. Židé chtěli alespoň zemřít na posvátné půdě, vzrůstající přistěhovalectví do Palestiny započalo v 19. století.[1]

Vývoj sionistického hnutí započal v druhé polovině 19. století, kdy pravověrný rabbi Hirsch Kalischer v roce 1862, řekl že: *„…se přiblížil den, kdy Židé osvobodí palestinskou*

[1] Srov**. GAM, Karel, Dr**. *Palestina*. Str. 55, Brno: V. Procházková SULA, březen 1948, Signatura: PK-II-0022.918

půdu.“[2]. Byl kladen důraz na to, aby Židé měli vlastní zemědělskou půdu. První vlna židovské migrace do Palestiny se nazývala První aliyah a probíhala v letech 1882 až 1903. druhá vlna židovské migrace do Palestiny, nazývaná Druhá aliyah, probíhala přibližně v letech 1904 až 1914. Třetí vlna židovské migrace do Palestiny, známá jako Třetí aliyah, začala po konci první světové války, přibližně v roce 1919, a pokračovala až do roku 1922. Do roku 1948 následovaly další vlny. [3]

Jak nám dále vysvětluje kniha Izrael a Palestina, Palestina a Izrael: „*Izraelci si zvykli definovat různá období svých krátkých dějin jednotlivými vlnami přistěhovalců, kteří zalidnili zem. „Alija“ doslova znamená návrat do země izraelské. Z prvních přistěhovalců se vytvořila izraelská aristokracie, která položila země; vytvořila postavu Žida, který je zároveň zemědělcem a vojákem. O něj se později opírala sionistická politika. Až do třicátých let byl příchod Židů do Izraele plodem jejich svobodného rozhodnutí. Fašistické pronásledování a uzavření hranic USA je o tuto svobodu připravily.“*[4]

Státní útvar Izrael byl koncipován na základě kombinace principů převzatých z evropské demokracie, kde se prolínaly principy národní identity a socialismu. Nicméně postupem času se socialismus postupně vytratil ve prospěch posílení národní identity, což vyvolalo zklamání mezi těmi, kdo očekávali sociální rovnost v nové společnosti.

Dne 14. května 1948 David Ben Gurion vyhlásil před shromážděním židovských zástupců v historickém Telavivském muzeu, známém jako Dizengoffův dům, zrození státu Izrael, čímž se Tel Aviv stal novým hlavním městem této země. Kneset, tj. parlament, se následně sešel v budově na Allenbyho ulici č. 1. O den později arabské země vyhlásily válku proti Izraeli, což vedlo k eskalaci napětí a vzniku první arabsko-izraelské války a exodu většiny ze sedmdesáti tisíc obyvatel Jaffy. Krátce nato byla Jaffa spojena s Tel Avivem, vytvářející jedno město.[5]

Následně vypukla válka v letech 1948-1949, tato válka vedla k rozdělení území a k vytvoření izraelského státu, bylo uzavřeno příměří, ale konflikt se pravidelně obnovuje. Klíčovými otázkami zůstávají status Jeruzaléma, osídlování židovských osad na Západním břehu, hranice mezi Izraelem a Palestinou a osud palestinských uprchlíků.[6]

Navzdory mezinárodním snahám o mírové dohody z Osla, v roce 1993, kdy po tajných jednáních a diplomatickému úsilí, jako je tzv. dvoustátní řešení, obě strany se

[2] **GAM, Karel, Dr**. *Palestina*. Str. 73, Brno: V. Procházková SULA, březen 1948
[3] Srov. **GAM, Karel, Dr**. *Palestina*. Str. 76. 78, 81, 85, Brno: V. Procházková SULA, březen 1948
[4] **JAZAIRIOVÁ, Pavla.** *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael.* Str. 10-11, Praha: Radioservis, 2001
[5] Srov. **JAZAIRIOVÁ, Pavla.** *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael.* Str. 11, Praha: Radioservis, 2001
[6]Srov. **Lidé a země**, *zeměpisný a cestopisný měsíčník*. Str. 344, Praha: Přírodovědecké vydavatelství, 1993

dohodli na tom, že Palestina bude mít neomezenou samosprávu a budou stažena izraelská vojska z obou palestinských území. Vznikly i další dohody, ale konflikt stále pokračuje a vyřešení tohoto konfliktu je obtížné.[7]

Izraelsko-palestinský konflikt zůstává jedním z nejtrvalejších a nejkomplexnějších konfliktů na světě, s hlubokými historickými, politickými a teritoriálními kořeny. Navzdory pokusům o mírové dohody a diplomatická jednání stále pokračuje, s nejistým výsledkem a vyřešení problému se zdá být obtížné. Konflikt má hluboké dopady na obyvatele obou stran a regionální stabilitu. Vzhledem k jeho složitosti je důležité hledat trvalé a vyvážené řešení, které by uspokojilo oprávněné zájmy obou stran a vedlo k dlouhodobému míru a stabilitě v regionu a je tedy i důležitým kontextem pro porozumění literární tvorbě palestinských autorů. Tento konflikt ovlivňuje nejen politické, ale i sociální a emocionální reality Palestinců, což se může promítat do jejich literárního díla a symbolismu.

2.2. Formulace cílů a otázek práce

Tato práce se věnuje podrobnému zkoumání a analýze literárního symbolismu v palestinské literatuře 20. století, s důrazem na díla Mahmúda Darwíše a Susan Abulhawy. Jejím hlavním cílem je porozumět významu tohoto symbolismu a jeho úloze v transkulturní komunikaci.

Výzkumné otázky vycházejí z hlavních cílů studie a zaměřují se na hlubší analýzu a interpretaci literárního symbolismu v palestinské beletrii. Ústřední výzkumná otázka zkoumá, jak literární symbolismus v dílech Mahmúda Darwíše a Susan Abulhawy zobrazuje a překonává kulturní rozdíly v rámci transkulturní komunikace, zejména v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu.

Další otázky se pak zabývají identifikací klíčových symbolů v dílech autorů a jejich spojením s palestinskou identitou a kulturou, analýzou použití symbolismu k vyjádření emocí a společenských narativů v kontextu konfliktu, posouzením vlivu symbolů na transkulturní dialog a porozumění mezi různými kulturami a zhodnocením vlivu sociálních, politických a historických kontextů na význam a interpretaci těchto symbolů.

[7] **Almanach vědomostí**. Str. 259, Praha: Reader's Digest Výběr, 2003

Otázky, které si čtenář pokládá v průběhu čtení reagují na nejasné věci nebo na sporná místa a jsou východiskem pro další ověřování informací a hledání dalších pramenů pro zodpovězení a uvažování a daném problému.[8]

Studium literárního symbolismu v palestinské literatuře je tedy zasazeno do širšího kontextu sociálního a kulturního vývoje, a to jak na regionální, tak na globální úrovni. Cílem je nejen identifikovat význam symbolů a jejich interpretaci v rámci palestinské literatury, ale také porozumět jejich univerzálnímu a specifickému významu v širším kulturním kontextu. Tímto způsobem přispívá komparativní analýza k hlubšímu pochopení literárního dědictví a k rozvoji dialogu mezi kulturami. Tato komparativní analýza, tedy metoda srovnávací[9], přinese další hloubku porozumění k významu symbolů a motivů v kontextu palestinské beletrie a umožní lépe porovnat jejich funkci a interpretaci.

2.3. Přehled literárního symbolismu a jeho role ve světové literatuře

Literární symbolismus představuje sofistikovanou techniku v literatuře, v níž symboly, ať už jsou to slova, objekty, postavy nebo barvy - nesou v sobě významy, které přesahují jejich doslovnou definici. Tyto symboly jsou záměrně vybrány a umístěny do textu, aby zprostředkovaly složité myšlenky, témata a nálady, aniž by bylo nutné je explicitně vyjádřit. Literární symbolismus umožňuje autorům vytvořit širokou škálu významů, které čtenářům umožňují vytvářet své vlastní interpretace děl a prozkoumávat jejich širšího poselství. Pomocí těchto symbolů autoři mohou zapojit emocionální a kreativní potenciál čtenáře, což vede k bohatšímu a intenzivnějšímu literárnímu zážitku.

Symbolismus je literární a umělecké hnutí, jehož hlavní zásady směřují k utvoření výrazu, který by byl přímým vyjádřením básníkovy citlivosti bez zprostředkující spolupráce vysvětlujícího rozumu. Tímto výrazem je takzvaný symbol. [10]

Literatura využívá symbolismus jako překlenovací prvek, který propojuje různé kulturní sféry a umožňuje přenášet hluboké myšlenky a emoce bez ohledu na jazykové a kulturní rozdíly. Literární symboly jsou jako klíč, který odemyká pokladnici složitých emocí a vztahů, umožňující autorům vyjádřit neřečené a často nevyslovitelné.

Symbolismus, jako odraz společnosti, nabízí autorům jemný, ale silný prostředek kritiky sociálních a politických podmínek, často prostřednictvím metafor a alegorií. *„Vztah*

[8] Srov. **ŠEBESTA, Karel**. *Od jazyka ke komunikaci, didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Str. 90, Praha: Karolinum, 1999

[9] Srov. **LINHART, Jiří, VODÁKOVÁ, Alena, KLENER, Pavel**. *Velký sociologický slovník*. Str. 619, Praha: Karolinum, 1996

[10] Srov. **NEZVAL, Vítězslav.** *Moderní básnické směry*. Str. 21, Praha: Československý spisovatel, 1984

mezi symbolem a symbolizovaným je dialektický; symbol je tím obsažnější, čím více a všestranně symbolizuje.“[11] Symbol je jedním ze základních prostředků uměleckého zobrazování světa; *„jeho sugestivnost je v jeho náznakovosti.“* [12]

Symbolismus spočívá v tom, že básník se pokouší vyjádřit skutečnost nepřímo, pomocí náznaku či znamení. Samotný symbol není tím, co je popisováno, ale spíše jeho označením. Symbol tak nevyjadřuje danou skutečnost přímo, ale spíše na ni odkazuje či ji připomíná. Symbol je jako znak, který získává svůj význam a identitu pouze skrze interpretaci. Jeho schopnost vyjádřit něco konkrétního spočívá v tom, že interpret přiřazuje symbolu určitý význam odpovídající jeho interpretaci. Symbol tedy není pouhým fyzickým znamením, ale získává svou podstatu a sílu díky interpretaci, kterou mu přisuzuje člověk. [13]

2.4. Koncept transkulturní komunikace a jeho význam v literárních studiích

V rámci transkulturní komunikace je interakce mezi čtenářem a autorem zásadním prvkem, který ovlivňuje porozumění a interpretaci literárního díla. Když čtenář přistupuje k textu z jiné kultury, než je ta jeho vlastní, často se setkává s odlišnými hodnotami, zkušenostmi a perspektivami, které mohou být pro něj nové a neznámé. Během čtení si čtenář interpretuje text skrze svůj vlastní kulturní rámec a snaží se porozumět autorovým záměrům a poselstvím.

Autor zase vytváří text prostřednictvím svého kulturního pozadí, přenáší do něj své zkušenosti, pocity a myšlenky, které jsou ovlivněny jeho kulturou a identitou. Když čtenář z jiné kultury čte text tohoto autora, musí se pokusit proniknout do jeho kulturního kontextu a pochopit význam a význam symbolů a motivů, které autor používá. Tento proces často vyžaduje empatii, otevřenost a schopnost vcítění se do jiného kulturního prostředí.

Transkulturní komunikace přináší možnost prozkoumání a porozumění různorodosti kultur a umožňuje čtenářům prohlubovat své znalosti a chápání světa skrze literaturu. Vzestup globální komunikace a migrace přispívá k tomu, že je stále důležitější rozvíjet transkulturní kompetence a schopnost porozumění a respektu k různým kulturním perspektivám. prostřednictvím literatury může čtenář zkoumat, jak se různé kultury odrážejí v literární tvorbě a jakým způsobem tato interakce formuje naši literární krajinu a kolektivní porozumění světu. [14]

---

[11] **VLAŠÍN, Štěpán**. *Slovník literární teorie*. Str. 372-373, Praha : Československý spisovatel. 1977
[12] tamtéž
[13] Srov. **PEIRCE, Charles Sanders, PALEK, Bohumil**. *Sémiotika*. Str. 70, Praha: Karolinum, 1997
[14] Srov. **LAKOFF, George**. *Metafory, kterými žijeme*. Str. 249, Brno: Host, 2002

A takto bude práce dále přistupovat k palestinských autorů, jako jsou Mahmúd Darwíš a Susan Abulhawa, s ukázkami, že jejich knihy nejsou pouze odrazem palestinské kultury.

Ruth Benedictové nám ve své knize Kulturní vzorce otevírá diskuse o základním rysu lidského chování*: „Takže člověk moderní doby, který lidi dělí na vyvolený lid a nebezpečné cizince, na skupiny v rámci vlastní civilizace…Není pravděpodobné, že bychom se tak základního rysu snadno zbavili, ale můžeme alespoň poznat jeho historii a nestvůrné projevy. Jedním z nich je postoj pokládaná často za prvořadý, postoj motivovaný spíše náboženskými city než širším provincionalismem. "* [15]

V psychologii se zkoumají symboly a jejich vliv na způsob, jakým myslíme. Výzkum v oblasti, jak si vytváříme představy o světě, nám pomáhá lépe pochopit, jak funguje naše myšlení. Existují různé názory na to, jak jsou symboly propojeny s naším myšlením. Někteří tvrdí, že symboly jsou přirozenou součástí našeho myšlení, zatímco jiní se domnívají, že myšlení může existovat i bez nich, a že je to spíše o abstraktních pojmech.[16]

2.5. Aplikace literárního symbolismu v analýze

V rámci této bakalářské práce je klíčové prozkoumat, jaké symboly používají palestinští autoři k vyjádření složité reality okupace a konfliktu. Literární symbolismus se stává důležitým prostředkem pro sdělení emocí, identity a politického odporu.

Při aplikaci myšlenek důležité pochopit jeho koncept „tlustého popisu". Tato metodou zdůrazňuje detailní a kontextuální zkoumání významů symbolů, a to nejen na povrchu, ale také ve vrstvách jejich významů, které se objevují v konkrétním kulturním kontextu.

Aplikace literárního symbolismu znamená vnímat symboly v literatuře jako odraz kulturních hodnot, myšlenek a emocí, které jsou pevně spojeny s kulturou autora, detailní a nuancovanou analýzu symbolů, která umožňuje plně odhalit jejich významy. V literární analýze to znamená podrobný výklad jednotlivých symbolů a metafor, který zohledňuje jejich potenciálně mnohovrstevnatou interpretaci. Literární symbolismus často odkazuje na kulturní a historické texty a tato metodologie zdůrazňuje propojení mezi literárním textem a širším kulturním prostředím, což umožňuje hlubší pochopení odkazů a významů symbolů.

---

[15] **BENEDICT, Ruth**. *Kulturní vzorce.* Str. 18, Praha: Portál, 2019

[16] Srov. **STACHOVÁ, Jiřina**. *Symbol v lidském vnímání, myšlení a vyjadřování (sborník příspěvků)*. Str. 271, Praha: Filozofický ústav ČSAV, 1992

Znamená to také uznání role interpreta při výkladu literárních symbolů, jelikož čtenář do této interpretace vkládá vlastní zkušenosti a kulturní pozadí. Tím se literární symbolismus stává dynamickým prostředkem, který je ovlivněn jak záměrem autora, tak interpretací čtenáře.[17]

Tento přístup k analýze literárního symbolismu vyžaduje pečlivé zkoumání vztahu mezi symboly, jejich kontextem a významy, což je v souladu s Geertzovým zaměřením na přesnou interpretaci kulturních jevů v jejich souvislostech. Clifford Geertz to ve své knize vystihuje větou: *„Porozumění kultuře jiných lidí znamená odhalit jejich normálnost, aniž bychom umenšovali jich jedinečnost.“* [18]

[17] Srov. **GEERZT, Clifford**. *Interpretace kultur, vybrané eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000
[18] **GEERZT, Clifford**. *Interpretace kultur, vybrané eseje*. Str. 24, Praha: Sociologické nakladatelství, 2000

3. Biografie a díla autorů

V následující kapitole podrobněji představím vybrané autory Mahmúda Darwíše a Susan Abulhawu, jejich tvorbu a okolnosti, které jejich díla ovlivnily.

3.1. Mahmúd Darwíš: život, dílo a vliv na palestinskou literaturu

Mahmúd Darwíš, považovaný za jednoho z nejvýznamnějších palestinských básníků 20. století, se narodil v roce 1942 v Birwě v Galileji, vesnici na území dnešního Izraele, která byla během arabsko-izraelské války v roce 1948 zničena.[19] Utekl s rodinou do Libanonu, kde žili v utečeneckém táboře, poté se tajně vrátil do Izraele, kde cítil být cizincem.[20]. Tato zkušenost hlubokého ztracení, vykořenění a hledání identity se stala základním motivem jeho díla. Darwišův životní příběh jsou pevně spjaty s palestinským hnutím za nezávislost a bojem za uznání palestinské identity a práv.[21]

Vzdělání a politické aktivity

Darwíš vstoupil do komunistické strany a zapojil se do politického dění již v mladém věku, což vedlo k jeho opakovanému zatýkání izraelskými úřady. Odmítal mírovou smlouvu z Osla: *„Nejde nám o princip míru jako spíš o způsob, jak k němu dojít. Myslím, že je normální odmítnout cynické vztahy mezi silným a slabým. Ale jsme rozděleni….Mě osobně žádná smlouva nepřesvědčí, abych změnil pohled na vlastní dějiny. Naše země zmizela. To je rána, s kterou je možné žít pouze tehdy, budou-li obě strany hledat vyvážené spravedlivé vyrovnání, nikoliv bude-li jedna druhé vnucovat své podmínky.“* [22]

V roce 1970 se rozhodl opustit Izrael a následující dekády strávil v exilu v zemích, jako jsou Moskva, Káhira, Bejrút, Paříž a Ammán.[23]

Literární dílo

Jeho poezie, která odrážela palestinské národní cítění, bolest ztráty a touhu po návratu, mu přinesla jak obdiv, tak kontroverze. Darwíšovo dílo je charakteristické svou lyrickou krásou, bohatými obrazy a hlubokou emocionální silou. Jeho poezie se neomezuje pouze na politická témata, ale zahrnuje také reflexe lásky, smrti, lidské existence a otázek

[19] Srov. **JAZAIRIOVÁ, Pavla.** *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael.* Str. 130-131, V Praze: Radioservis, 2001

[20] Srov. **Světová literatura,** *revue zahraničních literatur*. Str. 133, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1981

[21] Srov. **Tvorba,** *list pro kritiku umění.* Str. 35, Praha: Symposion, 1.9.1982

[22] **JAZAIRIOVÁ, Pavla.** *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael.* Str. 130, V Praze: Radioservis, 2001

[23] Srov. **Spolek přátel vydávání časopisu HOST**. *Host, literární měsíčník*. Str. 54, Brno: Dušan Skála, 10.11.2008

identity. Mezi jeho nejznámější sbírky patří *Olivové listy, Oběti jsou procházející ptáci, Stát oblehání* a *Palestinská je flétna má.*

Ve svých dílech se Darwíš zaměřuje na obraz Palestiny jako symbolu národní identity a vyjadřuje naději na budoucnost. Jeho básně jsou plné silných obrazů a metafor, které dokáží zasáhnout do hloubky emocí čtenáře. Používá jednoduchý a přístupný jazyk, který však nese hluboké a univerzální poselství. Darwíšova tvorba tak oslovuje nejen palestinské obyvatele, ale i širší mezinárodní publikum. Napsal také několik prozaických prací a byl redaktorem různých literárních časopisů. [24]

Vliv na palestinskou literaturu

Darwíšův vliv na palestinskou literaturu a kulturu je nezpochybnitelný. Jeho dílo ovlivnilo řadu dalších palestinských spisovatelů a básníků a stalo se symbolem palestinského odporu a touhy po svobodě. Jeho životní příběh, zasazený do kontextu konfliktu na Blízkém východě, dodává jeho dílu ještě větší sílu a význam. Byl uznávaný za svou schopnost proměnit individuální a národní trápení v univerzálně srozumitelné literární dílo: *„Často se však setkával i s nepochopením a odsouzením v řadách jeho ideových odpůrců. Darwiš na své nepřátele neútočí jejich vlastní zbraní, vystačí si s biblickou paralelou. Sám v biblickém rouše Josefa představuje ty, kteří mu nepřejí, v podobě zlomyslných bratří“* [25]

Kromě jeho literárního odkazu, Darwíšův život a dílo reflektují složitost izraelsko-palestinského konfliktu a touhu po míru a vzájemném uznání. Jeho smrt v roce 2008 byla v palestinských územích i mezi příznivci po celém světě hluboce oplakávána. Jeho pohřeb se proměnil v národní událost, což je důkazem jeho hlubokého vlivu na palestinskou kulturu a identitu.

3.2. Susan Abulhawa: život, dílo a přínos k palestinské literatuře

Susan Abulhawa americko - palestinská spisovatelka a aktivistka, se stala hlasem Palestiny ve Spojených státech a po celém světě. Narodila se v roce 1970 jako potomek generací palestinských uprchlíků. Její rodiče pocházeli z jeruzalémské čtvrti Al-Tur, ale válka v roce 1967 je vyhnala. Abulhawa strávila své dětství v různých zemích, včetně Kuvajtu, Jordánska a Jeruzaléma, než se ve věku 13 let přestěhovala do Spojených států. I

[24] Srov. tamtéž
[25] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 8, Praha: Babylon, 2007

přesto, že ve škole excelovala ve vědeckých předmětech, začala psát beletrii až ve svých 30 letech. [26]

Vzdělání a politické aktivity

Prošla životem plným pohybu a výzev, které formovaly její literární dílo a politický aktivismus. Abulhawa se stal důležitým hlasem v palestinském aktivismu. Byla jedním z organizátorů Palestine Writes, konference uspořádané online v prosinci 2020 kvůli pandemii COVID-19. Tato konference se od té doby vyvinula v literární festival, který se bude konat v září toho roku v Philadelphii. Její politický aktivismus a práce na propagaci palestinské kultury a otázek lidských práv jsou klíčové pro osvětu a podporu palestinské věci, zejména v západních zemích, kde jsou tyto otázky často opomíjeny.[27]

Literární dílo

Abulhawa sdílela, že její cesta k psaní začala jako reakce na dramatické zážitky, které zažila jako mezinárodní svědek masakru v Jeninu v roce 2002. Byla to pro ni životní změna, která ji inspirovala k napsání svého prvního románu. Její práce je pro ni nejen literárním výrazem, ale i formou aktivismu a boje za spravedlnost a osvobození Palestiny.

Susan Abulhawa dosáhla mezinárodního uznání svým debutovým románem *Jitra v Dženínu* (2006), který vypráví příběh několika generací palestinské rodiny od roku 1948 do současnosti. Tento román je považován za jeden z nejvýznamnějších příspěvků k palestinské literatuře, jelikož představuje lidský rozměr izraelsko-palestinského konfliktu a osvětluje trvalé dopady násilí a vykořenění na palestinský lid.

„Izrael útočil na Libanon, aby vyprovokoval odvetu OOP. V červenci roku 1981 zabily izraelské stíhačky při jediném náletu na Bejrút dvě stovky civilistů a Ariel Šaron, tehdejší izraelský ministr obrany, složil veřejný slib, že rozdrtí odpor jednou provždy. Tento projev na Jusúfa těžce dolehl – začal se bát, co s námi bude, pokud by Izrael útoky zesílil.“ [28]

Její další romány, jako *Modrá mezi nebem a vodou*, pokračují v tématu palestinské identity, ztráty a odolnosti, a prohlubují Abulhawinu reputaci jako významného hlasu palestinské diaspory. Její díla byla přeložena do mnoha jazyků, čímž se rozšířilo povědomí o palestinských zkušenostech a historii na mezinárodní úrovni.

---

[26] Writing Palestine: An interview with Susan Abulhawa [online]., © 2024. Dostupné z: https://www.workers.org/2023/09/73326/ [citováno 13.9.2023]
[27] Writing Palestine: An interview with Susan Abulhawa [online]., © 2024. Dostupné z: https://www.workers.org/2023/09/73326/ [citováno 13.9.2023]
[28] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 242, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

„Slova a příběhy se vyplavovaly pradávnou cestou z moře na pobřeží a my z nich skládali nové písně. Slunce znovu vyšlo, vrhalo stíny, jež jsme odlupovali z ulic a šili z nich nové šaty.“ [29]

Přínos k palestinské literatuře

Pro Abulhawu psaní není pouhým způsobem vyjádření se, ale také formou odporu a vzdoru. Její knihy nejen dokumentují tragické události a lidské utrpení, ale také ukazují na odvahu a odhodlání Palestinců bojovat za svou důstojnost a práva.

Její psaní a veřejné projevy často odrážejí její politické přesvědčení a snaží se přitáhnout pozornost k otázkám lidských práv a spravedlnosti pro Palestince. Mimo psaní se účastní akcí, konferencí a diskusí, které se týkají palestinské problematiky, a podílí se na organizování akcí a iniciativ, které se snaží upozornit na situaci Palestinců a podpořit jejich práva.[30]

Susan Abulhawa je významnou postavou současné palestinské literatury, která překračuje hranice žánrů a kultur. Svými díly přispívá k dialogu a porozumění mezi kulturami tím, že zprostředkovává palestinské narativy širšímu publika. Je také zakladatelkou neziskové organizace *Playgrounds for Palestine*, zaměřené na podporu palestinských dětí žijících v okupaci nebo v uprchlických táborech. Organizace vznikla s cílem nabídnout dětem v Palestině a v palestinských uprchlických táborech po celém světě místa, kde si mohou hrát a být dětmi navzdory často obtížným životním podmínkám, které zažívají. [31]

Hlavní činností je výstavba hřišť, sbírku finančních prostředků na své projekty, osvětu, která pomáhá zvyšovat povědomí o situaci dětí v Palestině a o významu hry pro dětský rozvoj a podporu komunit, kdy pracuje přímo s komunitami.

„Tento projekt je výrazem solidarity s těžkou situací palestinských dětí. Je to potvrzení jejich práva na dětství. Je to minimální uznání jejich lidskosti. Je to akt lásky.“

„Od odkazů našich předků přes zemi, která drží všechny naše kořeny a naše příběhy, palestinští farmáři setrvávají v tradicích olivovníků a přinášejí vám nektar z ušlechtilého palestinského ovoce, abychom také mohli budovat prostory lásky a hry pro palestinské děti.“ [32]

[29] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 221, Praha: Plus, 2016
[30] Writing Palestine: An interview with Susan Abulhawa [online]., © 2024. Dostupné z: https://www.workers.org/2023/09/73326/ [citováno 13.9.2023]
[31] Playgrounds for Palestine [online]., Dostupné z: https://www.playgroundsforpalestine.org/
[32] Playgrounds for Palestine [online]., Dostupné z: https://www.playgroundsforpalestine.org/

3.3. Krátký popis vybraných děl

Přicházím do stínu tvých očí (Mahmúd Darwíš)

Tato sbírka básní reflektuje jeho schopnost zkoumat hlubiny lidského prožívání a emocí prostřednictvím jemného, avšak intenzivního jazyka. Darwíšova tvorba se vyznačuje uměleckým ztvárněním složitých emocionálních stavů, touhy a konfliktů lidské psyché, často prostřednictvím metafor a obrazů inspirovaných palestinskou krajinou a historií.

V rámci sbírky se objevuje rozmanitost tematických motivů, od lásky a ztráty po politickou angažovanost a aspiraci po svobodě. Darwíš vyniká ve zkoumání dualit lidské existence a rozporných vztahů mezi individuálními tužbami a vnější realitou. Jeho básně jsou často provokativně emotivní a hloubavě zrcadlí sociální a politický kontext, nesoucí odlesky palestinského zápasu o svobodu a sebeurčení.

Charakteristické pro jeho básnickou tvorbu jsou obrazy palestinské krajiny a zvuky, které jsou nabitě symbolické a umístěné do historického kontextu. Darwíšovo mistrovství v propojení individuálních prožitků s kolektivním osudem palestinského lidu dodává jeho básním sílu a hloubku, překračující pouhý výraz slov.

Celkově lze konstatovat, že *Přicházím do stínu tvých očí* představuje dojemnou a akademicky hodnotnou sbírku básní, která nejen zahání do nitra palestinské identity, ale rovněž oslovuje univerzální lidská témata prostřednictvím Darwíšova vysoce estetického a intelektuálně provokativního vyjádření. Jeho hlas vytváří jedinečný a nezaměnitelný umělecký dojem, který oslovuje a provokuje čtenáře k hlubší reflexi.

„Kdysi jsem řekl: Domov je hezčí než cesta, co k němu vede. Teď říkám: Cesta k domovu je hezčí než sám život v něm. Sen je vždy hezčí a čistější než skutečnost, ze které sen vyprchal. Sen se stal sirotou.“ [33]

Deník všedního smutku (Mahmúd Darwíš)

Tento významný literární počin, zprostředkovává palestinskou realitu s hloubkou emocionálního prožitku a intelektuální reflexí. Autorova schopnost vyjádřit složité psychologické stavy postav a odhalit kolektivní zkušenosti Palestinců přináší pronikavý vhled do kontextu palestinského konfliktu.

Darwíšova literární práce zachycuje náročný vnitřní i vnější svět Palestinců s hlubokou citlivostí a autenticitou. Skrze jeho dílo se čtenář seznamuje s dynamikou palestinského života, včetně jeho bohatých kulturních tradic, trpkých ztrát a neúnavné touhy

[33] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 7, Praha: Babylon, 2007

po svobodě. Skvěle dokázal propojit osobních zkušeností s obecnějšími sociálními a politickými tématy.

Není pouze literární sbírkou, ale spíše duchovním průvodcem pro zkoumání lidského utrpení, odvahy a naděje. Darwíšova reflexe palestinského života a jeho neúnavný zápas s okupací zanechává nezaměnitelný dojem.

V této méně známé, ale neméně významné prozaické práci Darwíš kombinuje poezii s narativem k odhalení každodenního života pod okupací. Dílo je introspektivním pohledem na osobní i kolektivní zkušenosti s izolací, smutkem a vytrvalostí. Přes svou tematiku smutku a ztráty zůstává dílo plné poezie a krásy, která vypovídá o lidském duchu a odolnosti.

„Palestina, překypující vlastní osobitostí a naší krví, pobízí k dílu, jež ji všemi nástroji zázraku znovu přetvoří, osvobozuje nás a uchvacuje do zajetí, bez úniku. Jsou hranice země určeny trasou vytyčenou naší krví? Bitvy nekončí a jazyk se neustaluje. A tyto stránky nevyprávějí příběh, ale zaznamenávají, jak se rozeznával drobný hlásek, který trochu pohnul prvním balvanem. Vlast se vzdaluje a přibližuje. A v každodenním smutku, v každodenní smrti, píšeš, anebo se snažíš psát, aby tento všední smutek trochu polevil, aby byl snesitelný.“ [34]

Modrá mezi nebem a vodou (Susan Abulhawa)

Toto literární dílo, které se vyznačuje silnou emocionální resonancí a dovedným začleněním historických událostí do osobních příběhů postav. Autorka vytváří hluboce působivý obraz životů palestinských uprchlíků prostřednictvím vyprávění hlavní postavy Nazmíji. Její životní příběh od dětství v uprchlickém táboře až po dospělost v Americe je detailně a sugestivně vykreslen, což poskytuje čtenářům intimní vhled do trpkých realit tohoto společenství.

Abulhawa ve svém díle bravurně využívá literárních prostředků k zachycení atmosféry a psychologických hloubek postav. Skrze složitou mozaiku lidských osudů autorka podněcuje reflexi nad palestinským bojem o identitu a důstojnost. Její schopnost propojit individuální příběhy s širším sociopolitickým kontextem přináší čtenářům větší porozumění palestinské kultuře a historii. Nejen oslovuje emocionálně, ale také intelektuálně, podněcuje kritické myšlení a otevírá prostor pro diskusi o těžkých tématech spojených s lidským utrpením a touhou po svobodě.

[34] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 3, Praha: Novinář, 1989

Román se odehrává v Gaze a sleduje příběh palestinské rodiny od Nakby v roce 1948 až po současnost. Abulhawa zkoumá vliv historických událostí na intimní životy svých postav a prostřednictvím jejich příběhů nabízí pohled na utrpení, ale i krásu a odolnost palestinského lidu.

„Ach, najdi mě,
budu v modré
mezi nebem a vodou,
kde všechen čas je nyní
a my jsme věčnost
plující jako řeka.
Ach, najdi mě
Tam, kde je pořád den
a pořád noc.
Tady hodiny neubíhají,
v modré
mezi nebem a vodou,
nejsou tu žádné země
ani vojáci,
žádné utrpení nebo radost,
jen modrá mezi nebem a vodou.“[35]

Jitra v Dženínu (Susan Abulhawa)

Tato kniha proniká do hloubky lidských emocí a zároveň nese silný politický a historický kontext. Autorčina prozaická vize vypráví o osudech palestinské rodiny přes tři generace a sleduje jejich životní cesty postižené izraelsko-palestinským konfliktem.

Abulhawa precizně vykresluje atmosféru Jeninu, města na Západním břehu Jordánu, které se stalo symbolem palestinského utrpení a odporu. Skrze bohatě rozvinuté postavy, jako je například hlavní hrdinka Amál, autorka odkrývá citlivé vazby mezi lidmi, jejich kulturou a půdou, která jim byla odebrána.

Kniha nabízí nejen pohled na individualizované příběhy postav, ale i na širší historický kontext a sociopolitické souvislosti, které formují jejich osudy. Prostřednictvím detailního líčení života v okupovaném Palestině autorka umožňuje čtenářům vcítit se do

[35] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 276-277, Praha: Plus, 2016

situace palestinského lidu a porozumět jejich bolesti, nadějím a snům, jedním ze snů je vidět moře, které zná malá Amál jen z vyprávění.

Kniha oslovuje nejen svou uměleckou kvalitou, ale i svou schopností otevřít diskuzi o důležitých sociopolitických tématech a lidských tragédiích. Tento román je emotivním vyprávěním o několika generacích rodiny, která prochází násilím a konflikty, jež formují moderní historii Palestiny. Od událostí roku 1948, přes šestidenní válku v roce 1967, Abulhawa prostřednictvím rodinné ságy ilustruje, jak politické události ovlivňují osobní životy a lidské vztahy. Dílo zobrazuje bolest ztráty, ale i sílu lásky a naděje, která přetrvává navzdory trvalému konfliktu.

„Kolem je příliš mnoho lidí a já pátrám po Fatimě. Přistoupí ke mně Um Džamal, ptá se na svého syna a já nemohu snést její úzkost, bolest pramenící z poznání pravdy skrývané hluboko v srdci. Nechci se jí dívat do očí. Chci, aby zmizela z dohledu. Nemohu ji říct, že Džamal právě položil život, aby dal nový význam slovu „příklad". Význam, na který toto slovo nemá žádné právo."[36]

[36] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 121, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

4. Analýza symbolů ve vybraných dílech

Analýza symbolů v literatuře zkoumá jejich význam a funkci v textu, identifikuje symbolické prvky a jejich interpretaci. Tato analýza zohledňuje kontext, spojení s tématy a postavami díla, ať už symboly odkazují na historii, kulturu, emoce nebo filozofické koncepty. Cílem je porozumět, jak symboly formují význam textu a ovlivňují jeho interpretaci. Tato metodika se zaměřuje na identifikaci a interpretaci symbolických prvků, které nesou vrstvy významu přesahující doslovné vyjádření.

4.1. Symbolika domova, půdy a rodiny

V uvedených dílech odráží hluboké tématy identity, příslušnosti a ztráty, které jsou ústředními motivy v palestinské literatuře. Tyto symboly slouží jako spojnice mezi osobním a politickým, mezi minulostí a současností, a vyjadřují hluboké emocionální a kulturní vazby, které Palestinci cítí k jejich zemi a historii.

4.1.1. Přicházím do stínu tvých očí (Mahmúd Darwíš)

V Darwíšově sbírce je symbol **domova** mimo jiné chápán jako útočiště, které představuje víc než jen geografické místo. Tento symbol nese s sebou emocionální a duchovní významy, které odrážejí touhu jednotlivce po příslušnosti a spojení s místem, kterému se cítí být náležitý. Nicméně, časté zmiňování domova jako nedosažitelného místa evokuje pocit melancholie a ztráty, který je typický pro mnoho Palestinců.

Symbol **domova** se často prolíná s dalšími motivy, jako je touha po návratu, ztracené dětství či skrytá naděje. Tento symbiotický vztah tvoří složitou síť významů, která obohacuje interpretaci domova jako symbolu a umožňuje čtenáři prozkoumat různé aspekty palestinské identity a prožitků spojených s vykořeněním a exil. Darwíšova schopnost vyjádřit tyto symboly je zároveň poetická a silně emotivní, což dodává jeho textu hloubku a sílu působení.

„Domov a cesta. Cesta a domov. Dvě východiska básnické výpovědi a dvě zosobnění entity. Dvě alternující priority, každá s vlastní stupnicí hodnot. Cesta básníka Mahmúda Darwiše je také cestou těžko zkoušené Palestiny druhé poloviny 20. století, a stejně tak i Palestiny našich dní. Je cestou vysněného domova oloupeného o sny, domova živeného nadějí a vzdorem.“[37]

V básní *Přicházím do stínu Tvých očí* jsem se v části básně zamýšlela nad symbolikou orla v kontrastu k domovu: *„Já přicházím do stínu Tvých očí...přicházím jako*

[37] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 7, Praha: Babylon, 2007

orel, prodávající pera ze svých křídel; a oheň ze svých ran, za masku. A prodali vlast, za klacek, jímž zlomí pěvcova slova. A hlásali: zabijte a zabijte…A říkali: to je válka hon a útěk…A utekli...utekli…a utekli. A chlubili se…chlubili a zasypali je urážkami a posměchem a…zavrhli celou vlast!"[38]

Darwíš v celé básni vytváří obraz člověka, který přichází do stínu očí druhé osoby jako symbolický akt odhalení a setkání. Symbol orla, který prodává pera ze svých křídel a oheň ze svých ran, evokuje obraz hrdiny, který přináší svou sílu a energii do světa. Nicméně, tato síla je zneužita a prodána za klacek, který slouží ke zlomení slov básníka, což naznačuje potlačení svobody projevu a umlčení hlasu. Tento konflikt a zrada je vyjádřena v kontrastu mezi hrdinným výjevem orla a beznadějnou situací, kdy vlast, místo aby byla chráněna a ctěna, je zrazena a opuštěna. Básník zde zobrazuje boj a rozpaky lidského osudu, které jsou podníceny nejistotou války a útěku, a jak mocné síly mohou narušit jednotu a soudržnost v domově a vést k jeho opuštění.

Pro symbol domova bych chtěla zdůraznit ještě symboly v básni *Pro naši zemi*. Oblaky jako *„střecha"* a *„nebeský horizont"* poukazují na bezpečí a nekonečno, což jsou charakteristiky, které lidé spojují s domovem, ale v souvislosti se symboly *„sezamové zrnko"* a *„slabé jako křídla koroptve"* naznačují křehkost a zranitelnost, což odkazuje na křehkost domova a jeho ohrožení. Další symboly, jako jsou *„svaté knihy"* a *„léčky nové minulosti"*, symbolizují kulturní a historické dědictví, které tvoří základ domova a jeho identity. *„Drahokam zářící na dálku"* reprezentuje cennost domova a jeho význam pro jednotlivce i společnost.[39]

Báseň vyjadřuje hluboký vztah k domovu, jehož hodnota je zdůrazněna i v temných časech. Přestože se autor cítí dusit v jeho lůně, světlo a naděje, které domov přináší, stále září a poskytuje mu smysl a útěchu.

Dalším symbolem, na který jsem se zaměřila je symbol **půdy.** V jeho básních nejde jen o fyzickou zem, ale i kontinuitu historie a pocit příslušnosti k určitému místu. Je to základ, na kterém stojí palestinská identita, a zároveň je spojena s kolektivní pamětí a kulturním dědictvím. Rodina pak představuje silné spojení mezi generacemi, které přenáší palestinskou identitu a tradice v průběhu času, i přes rozdělení a konflikty. *„Když píšeme naši osobní historii, píšeme zároveň i naši historii kolektivní."*[40]

[38] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 59, Praha: Babylon, 2007
[39] Srov. **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 28, Praha: Babylon, 2007
[40] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 8, Praha: Babylon, 2007

V další č básně *Přicházím do stínu Tvých očí* básník spojuje osobní a emocionální aspekty s pojmy spojenými s půdou, což symbolizuje kořeny, identitu a zakořenění. Když básník mluví o přicházení *„z kůry mýtů“* a označuje druhého člověka jako *„mou hlínu a můj mýtus“,* to naznačuje velké spojení s půdou jako s původem a základem existence. Zmiňuje také *„každou ránu jako zahradu“,* což ve mně evokovalo obraz půdy jako místa, kde mohou růst a rozvíjet se nové věci, dokonce i po zranění nebo bolesti. Tímto způsobem symbolika půdy přispívá k vyjádření osobního, emocionálního rozměru básně.[41]

Při čtení básně *Cizí v daleké zemi*, mě zaujalo, jak básník popisuje *„růži“* a *„pramen“* jako své domovy a zdroje života. Tato metafora může symbolizovat půdu jako místo, kde se cítíme bezpečně a příjemně, a zdroj, který nás živí a naplňuje. Když básník hovoří o návratu *„domů jako vítr“,* může to probudit obraz půdy jako místa, ke kterému se vracíme, abychom našli svou identitu a smysl. Ovšem *„růže“* a *„prameny“*, které se staly *„ranou“* a *„žízní“*, mohou symbolizovat transformaci tohoto místa, ale i jeho trvalou podstatu jako základního aspektu našeho života. Touto symbolikou půdy básník vyjadřuje spojení s původem, poukazuje na minulost a místa, které považujeme také za svůj domov.[42]

Symbol rodiny jsem uvědomovala také u básně *Nehledí zpět*: *„Nehledí zpět, aby se rozloučili s vyhnanstvím, neboť další je před nimi. Už si zvykli na cestu v kruhu, kde není vpřed, není vzad, není sever, není jih.“* [43]Dále se symbol objevuje v konceptu *„stěhování“,* který může být Darwíšem myšlen jako metafora lidského života. Rodina je v tomto textu zobrazována jako jednotka, která prochází životem a *„stěhuje se“* z jedné fáze do druhé. *„Zanechání závěti na každém metru dvora“* podle mě naznačuje důležitost a síla rodinných vazeb a paměti. Také zmínka o *„rakvích plných věcí nepřítomnosti“* odkazuje na vzpomínky a dědictví, které rodina mezi sebou sdílí. Tuto báseň bych interpretovala jako vyjádření sounáležitosti rodiny přes různé životní etapy a změny.

4.1.2. Deník všedního smutku (Mahmúd Darwíš)

V literárním díle jsou symboly domova, půdy a rodiny výrazně zapleteny do každodenního života postav a jejich zkušeností pod okupací. Darwíšova práce dokonale zachycuje, jak běžné ztráty a smutek transformují a prohlubují vnímání těchto symbolů v palestinské společnosti.

Symbol **domova** v tomto díle není pouze abstraktním pojmem, ale je to spíše místo trvalého odporu a přežívání. Domov se stává symbolem síly, která Palestincům umožňuje

[41] Srov. **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 59-60, Praha: Babylon, 2007
[42] Srov. **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 61, Praha: Babylon, 2007
[43] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 35, Praha: Babylon, 2007

vytrvat v tvrdých podmínkách okupace a zachovat si svou identitu a kulturní dědictví. Darwíšův popis domova zahrnuje jak fyzický prostor, tak i emocionální a historické vazby, které jsou s ním spojeny.

Toto spojení jsem jasně cítila při čtení knihy, jeden z mnoha úryvků z knihy, nad kterým jsem nad tímto přemýšlela: *„Má-li se právo na Palestinu opírat o historickou paměť, pak je to pro Izrael slabý argument, a spíše jen záminka. Izraelci se rozhodně nemohou divit, že se Palestinci houževnatě drží svých nezastaralých vzpomínek. Kdo si dopřává zaslzený zrak nad vzpomínkami starými dva tisíce let, nemůže osočovat z bláhovosti toho, kdo naříká dvě desetiletí. Monopol na slzy, mám-li to tak říci, si nemůže vyhrazovat žádný národ a nikdo nemá právo přičítat si jej jako výsadní vlastnost na niž může být pyšný.“*[44]. Symboly domova si vysvětluji tak, že Palestinci se pevně drží svých historických vzpomínek a nároků na Palestinu, i když jsou tyto vzpomínky často považovány za zastaralé a nepřiměřené. Autor zdůrazňuje, že pokud Izraelci mají právo odvolávat se na historii a historickou paměť jako základ pro své nároky na jejich svatou zemi, pak by neměli odsuzovat Palestince za to, že se drží svých vlastních vzpomínek, které jsou mnohem aktuálnější a osobnější.

Dále je zde také domov spojen s touhou a právem Palestinců na vlastní území a identitu, které jsou spojeny s jejich historií a kulturním dědictvím. Palestinci vidí Palestinu jako svůj domov, ačkoli se může zdát, že jejich nároky jsou slabší ve srovnání s historickými nároky Izraelců. Autor argumentuje, že každý národ má právo na své vzpomínky a na svou interpretaci historie, a proto by neměl být nikdo shazován za to, že si zachovává svou paměť a své pocity ohledně svého domova.

Domov popisuje i místo, které tě *„stravuje“*, a zároveň jako zdroj *„hněvu“*, a *„ponížení“*. Tato dvojí povaha domova naznačuje složitost vztahu k místu, které by mělo poskytovat pocit bezpečí a příslušnosti, ale zároveň může být zdrojem bolesti a frustrace. Ukazuje, že domov je spojen s pamětí. Uchování paměti je zde považováno za součást *„vlasti“*. To naznačuje, že domov není pouze fyzickým prostorem, ale také souborem historických událostí a vztahů. I když jsou smutky vlastníků mnohé, jsou stále schopni najít radost a tancovat jako *„šílení v noci“*, což naznačuje, že domov není pouze místem bolesti, ale také místem radosti a života. [45]

[44] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 28, Praha: Novinář, 1989
[45] Srov. **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 29, Praha: Novinář, 1989

Z textu jasně vyplývá pocit beznaděje: *„Uprchlíci vyhnání nacismem našli svou vlast v Palestině. Kde však mají žít uprchlíci před sionismem…kde?“*[46]

Půda v díle symbolizuje zdroj identity a hrdosti pro palestinský lid uprostřed ztráty a vykořenění. Darwíš podává půdu jako klíčový prvek, který spojuje jednotlivce s jejich předky, historií a kolektivní pamětí. Tento symbol je ztělesněním odolnosti a odhodlání Palestinců, kteří se snaží udržet své spojení s půdou navzdory vnějším tlakům a konfliktu.

„Co děláš, tati? Hledám srdce, které mi tenkrát v noci upadlo.“[47]a následné pátrání po srdci na zemi připomíná hledání pokladu nebo cenných předmětů ve vrstvách půdy. Podobně jako rolnické ženy sbírající olivy, otec zde hledá srdce, možná skryté mezi kamínky. Půda je vnímána jako místo, kde mohou být ukryty důležité věci, a pátrání po ní symbolizuje hledání identity, minulosti nebo ztracených emocí. Transformace *„kamínků“* v slova ukazuje na sílu půdy jako zdroje inspirace a způsobu komunikace s *„vzdálenou zemí“*, což může odkazovat na vlast nebo kořeny. Takže půda zde představuje symbolickou úrodnou půdu, která nese stopy minulosti a ztracenou identitu. [48]

„Už se tedy raději neptej, co znamená vlast. Mapa ti neodpoví, protože silně připomíná abstraktní kresbu. Neodpoví ani dědův hrob, protože ho stačí skrýt malý lesík… Nezmocnili se jenom země a práce, ale také prostorů a rozpoložení duše a vztahu mezi sebou a vlastí, že si až musíš klást otázku po jejím významu.“[49]. Zmínka o hrobě děda, který stačí skrýt malý lesík, symbolizuje půdu jako místo spojení s předky a minulost, i když v textu přímo nezaznělo slovo půda, kdy symbolika zde může být spojena s pocity odcizení, ztráty identity a rozpoložení duše vůči vlasti.

Rodina je dalším důležitým symbolem, který Darwíš využívá k vyjádření síly a solidarity. V knize je rodina zobrazena jako zdroj podpory a naděje v časech těžkostí. Je to prostředek k udržení kulturní identity a tradic, které jsou pro Palestince klíčové v jejich boji za přežití a svobodu.

„Paní se zřejmě zamlouváš. Dohodnete se na nájemném, na termínech platby a kdy si můžeš převzít klíč. Když ses posadil, abys podepsal smlouvu, jako by paní udeřil blesk: Cože, Arab? Promiňte, pane, zavolejte prosím zítra! Tentýž příběh se opakuje vícekrát po několik týdnů. Pokaždé se vracíš s prázdnou. Díváš se po balkónech a oknech a ptáš se po nepřítomných majitelích, které všechny odvál vítr do ciziny, do vyhnanství. Kolik domů si

[46] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 29, Praha: Novinář, 1989
[47] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 7, Praha: Novinář, 1989
[48] Srov. **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 3, Praha: Novinář, 1989
[49] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 33, Praha: Novinář, 1989

vystavěli a nemohou v nich bydlet. Majitelé těchto bytů si ale stále uchovávají po kapsách domovní klíče a v srdcích naději na návrat. Návrat kam? Kdyby se někdo z nich vrátil, směl by si otevřít vlastním klíčem? Dovolil by mu najmout si pokoj ve vlastním domě? Říkají ti: Sionismus se nedopustil žádného zločinu. Způsobil jen tolik, že přivedl lid bez země do země bez lidí."[50]. Z textu je vidět, že zločiny historie, v tomto případě vyhnání a vyvlastnění, zanechávají dlouhodobé dopady, které ovlivňují nejen jednotlivce, ale i celé společenství a jeho vztahy, včetně rodinných vazeb.

4.1.3. Modrá mezi nebem a vodou (Susan Abulhawa)

V románu je symbolika domova, půdy a rodiny vyjádřena prostřednictvím životních příběhů několika generací palestinské rodiny, jak už zaznělo při popisu knihy. Tyto symboly nejsou pouze abstraktními koncepty, ale jsou ztělesněny v hlubokých emocionálních a historických vazbách mezi postavami, které formují jejich identity a osudy. Kniha vypráví příběh rodiny Nijmehů, kteří žijí v uprchlickém táboře v Gaze, a sleduje jejich osudy přes několik generací. Hlavní postavou je Nazmíja, která prožívá dramatický osud, od svého dětství až po dospělost, během politických konfliktů a války v Palestině. Z příběhu je cítit, jak každá další smrt, která Nazmíju pohání dál s myšlenkami na své zavražděné blízké, ke kterým se vrací, což ji dodává pocit naděje a hledá odpovědi na své otázky, a uchovat vlastní život, který daruje svým dvanácti dětem.

Symbol **domova** je přítomný v celém příběhu jako klíčový motiv, který ovlivňuje chování a myšlení postav. I když fyzicky opustili své domovy, jejich mysl a srdce jsou stále spojena s původní vlastí, kterou ztratili kvůli izraelské okupaci. Toto spojení je i jasně patrné, jak si postavy v příběhu stále uchovávají tradice, zvyky a jazyk své původní vlasti i v případě, kdy *„...emigrace udělala cizince, vykořeněného vždy a všude."*[51]. Palestinci, kteří byli odejmuti ze své původní země, se cítí jako lidé bez domova a jsou vykresleni jako lidé, kteří byli zbaveni všeho, co měli, a nyní hledají své místo ve světě. Stali se zoufalými dělníky v cizích zemích, vzdáleni od svého původního domova[52]. Tedy symbol domova je v knize spojován s nostalgií po ztraceném domově a touhou po návratu, a zároveň s pocitem ztráty identity a bezpečí v cizím prostředí, kde jsou opakovaně napadání a pod dohledem. Při malém pocitu, že něco dokázali je opět převládají obavy, ale v nich velká odvaha, jak je

[50] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 48, Praha: Novinář, 1989
[51] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 91, Praha: Plus, 2016
[52] Srov. **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 69, Praha: Plus, 2016

vidět z části příběhu: *„Bezprostřední ohrožení Mázinova života způsobilo, že dav okamžitě ztichl, a dvacetiletý mladík projevil odvahu, o níž vždy doufal, že mu v srdci žije.“*[53]

Půda v románu reprezentuje zakořenění a příslušnost k určitému místu, ale také ztrátu tohoto zakořenění v důsledku politických změn a konfliktů: *„Stalo se ve stejném roce, kdy můj strýc Mamdúh zavolal k Kuvajtu, aby oznámil rodině, že se budou brzy stěhovat do Amríky. DO Severní Karolíny, řekl. Má sitto nevěděla, kde to je, jen že to bude od ní ještě dál. Jeden z jejích synů se zasnoubil a plánoval odjet za prací do Saúdské Arábie. Místo, aby se rodina vracela a stmelovala, odjížděla a rozptylovala se. Měla pocit, že se Palestina drolí tím víc, čím blíž je Izrael. Zabrali kopce a na nejúrodnější půdě zbudovali kolonie výhradně pro židovské osadníky. Vytrhali i s kořeny původní písně a zasadili do země lži, aby vyrostl nový příběh.“*[54]. Zmínka o rodinném odchodu do Ameriky a odchodu syna za prací do Saúdské Arábie ukazuje, že rodina se stále více vzdaluje svému původnímu domovu a ztrácí spojení s půdou, která je symbolem tradičního života a identity. Izraelská kolonizace úrodné půdy pro židovské osadníky a vytrhávání původních písní a tradic země zesiluje pocit ztráty a odcizení.

Autorka chce na příběhu ukázat, že jaké pocity a přesvědčení si uchovává každý Palestinec v srdci: „*Vaše kulka nemůže zasáhnout mou lidskost! Nemůže trefit mou duši! Nemůže vyrvat kořeny z půdy téhle země, po které bažíte! Nedovolíme vám ukrást nám naši zem!“* [55]. Symbol půdy v této části knihy představuje právě to zakořenění a příslušnost k určitému místu nebo zemi. Odkaz na *„kořeny z půdy téhle země*“ symbolizuje historické a kulturní pouto k danému území, které je pro autorku nezpochybnitelné a neodmyslitelné. Půda zde představuje nejen fyzickou zem, ale i identitu, tradici a dědictví, které jsou pevně spojeny s místem, kde člověk žije. Odmítání *„ukrást nám naši zem“* vyjadřuje odhodlání bránit to všechno proti jakémukoliv pokusu o odcizení nebo cizí kontrolu. Tento výrok také odráží pocit sounáležitosti a loajality k danému místu a odhodlání ochránit ho za každou cenu.

Rodina je v románu zobrazena jako ústřední síla, která spojuje jednotlivé postavy a poskytuje jim oporu a sílu v časech těžkostí. Symbolika rodiny představuje trvalé vazby mezi lidmi, které překračují čas a prostor. Je to prostředek k udržení identity a sounáležitosti, a zároveň zdroj naděje a inspirace pro budoucí generace. Popsané osudy žen, které své nejbližší oplakávaly a halily a do nekonečného smutku, jiné ženy, které trpěly za své muže

[53] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 81, Praha: Plus, 2016
[54] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 79, Praha: Plus, 2016
[55] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 82, Praha: Plus, 2016

a syny, jež končili v Izraelském vězení a chvilinka strávená s nimi znamenala hodiny ponižování a bourání vlastní důstojnosti, ta nekonečná bolest příběhu plačících žen, které vytahovaly své muže z trosek po bombardování, to vše je symbol rodiny, kterou netvoří jen rodina, ale symbol rodiny tvoří i ostatní trpící, kteří si neváhají pomoci na úkor svého mizerného živobytí.

„Když zatarasili nebe, zem i moře, zanořili jsme se pod zem jako hlodavci, abychom nezemřeli. Tunely se nám rozbíhaly pod nohama jako řádky příběhu, jejž píší dějiny, gumují jej a přepisují.“[56]. Symbol rodiny je zde vyjádřením solidarity a spojenectví v těžkých časech. Podobně jako hlodavci, kteří hledají úkryt pod zemí, rodina se sbližuje a hledá bezpečí společně. Tunely, které se rozprostírají pod nohama, mohou symbolizovat společné úsilí a odhodlání rodiny překonat překážky a hrozby. Také mohou představovat neviditelné spoje a pouta mezi jednotlivými členy rodiny, která je drží pohromadě v obtížných časech, i když jsou od sebe nedobrovolně vzdálení. Je to vyjádření síly a odhodlání rodiny přežít a bojovat proti nepřátelům nebo nesnázím společně.

4.1.4. Jitra v Dženínu (Susan Abulhawa)

Příběh se odehrává v palestinském městě Dženínu, nacházející se na severu Západního břehu Jordánu, což je oblast na Blízkém východě. Sleduje osudy rodiny Abú-Džamalů po několik generací. Hlavní postavou je Amál, mladá dívka, která se narodí v Palestině během první intifády. V průběhu knihy procházíme životem Amál a její rodiny, která je nucena čelit mnoha těžkostem a zkouškám v důsledku izraelské okupace a konfliktu na Blízkém východě.

Příběh nás zavede do historických událostí, jako je bitva u Karame, ale také nám ukáže každodenní život Palestinců v Dženínu, od bolesti ztráty blízkých až po odhodlání bojovat za své práva a svobodu. Centrem příběhu je Amálina touha najít své místo ve světě a usilovat o lepší budoucnost pro sebe a svou rodinu, i když to znamená čelit mnoha překážkám a osobním ztrátám.

Tento dojemný příběh je vyprávěn s hlubokým pochopením lidského utrpení a touhy po svobodě a důstojnosti. Autorka Susan Abulhawa nám skrze Amál a její rodinu představuje nejen boj palestinského lidu, ale i jeho odvahu, odhodlání a sílu lásky.

Symboly **domova**, je symbolizován jako základní a nedílná součást palestinské identity a existence. Autorka Susan Abulhawa skrze různé postavy a události v knize zdůrazňuje pouto lidí k jejich domovům a půdě, ze které pocházejí. Palestinský domov je

[56] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 165, Praha: Plus, 2016

místo, kde se rodiny shromažďují, kde sdílejí radosti i strasti, a kde se udržuje tradice a hodnoty předávané z generace na generaci.

Pro mnoho postav v knize je domov symbolem odporu a síly, protože přestože čelí utrpení a útrapám v důsledku okupace a konfliktu, neztrácejí naději ani odhodlání bránit svou půdu a právo na domov. Domov je pro ně místem, kde nalézají sílu k boji za svobodu a důstojnost. Zároveň v knize lze vidět i bolestné dopady ztráty domova a nuceného vyhánění na palestinské rodiny, což symbolizuje ničivé důsledky izraelské okupace a expanze osad na územích Palestiny a velmi bolavé příběhy.

Pro mě fascinující, jak pro snahu přežít na nějakém místě, k fyzickému místu, ke kterému se jen těžko přistupuje jako k domovu, ale přesto všechno se snaží vytvořit domov pro své rodiny v hrozných podmínkách, kdy musí čelit opakovanému bombardování, ničení, vraždění, a že v sobě najdou sílu a schopnost se vzchopit a budovat znovu a vytvářet provizorní domovy, o kterým jsou v srdci stále přesvědčeni, že jsou opravdu provizorní a čeká je brzy konec tohoto zoufalého čekání na návrt do skutečného domova, které je pro něj nejen prostorem, ale jejich životy a životy jejich předků: *„Bílé slunce nás následovalo městem vystlaným odpadky až k domu Fatimy a Jusúfa. Byla to přízemní budova se dvěma rozpadajícími se schody před hlavním vchodem. Jako většina ostatních příbytků i tento měl střechu z vlněného plechu a azbestu zatíženého proti větru kameny, starými pneumatikami a čímkoliv dostatečně těžkým. Venku se shromáždil hlouček asi dvaceti mužů, kteří posedávali na narychlo sehnaných židlích, smáli se, kouřili a podávali si tác s kunafou, sýrovou pochoutkou máčenou v sladkém sirupu. Bezpochyby slavili narození mé neteře.“*[57] Symbol domova je zde popsán, že je to i místo, kde se prolínají sociální vazby, odolnost a rodinné tradice, což z něj činí důležitý symbol pro postavy v příběhu a jako doslovný dům, který se stává centrem sociálního života, kde se lidé navzájem podporují a oslavují společné události

Symbol **půdy** zahrnuje několik rovin, jak je vidět v následují ukázce z knihy: *„Každého listopadu vnesl týden sklizně do Ajn Hódu novou energii a Jahjá, Abú Hasan, jí cítili v kostech. Vyrazili z domova časně společně s chlapci, které opět navnadili nadějí, že tentokrát budou mít před sousedy náskok. Sousedé však měli stejný nápad, a sklizeň tak vždy začínala kolem páté ráno. Jahjá se sklesle obrátil na svoji ženu Basimu, jež na hlavě nesla košík s plachtami a přikrývkami: „Um Hasan, příští rok musíme vstát časně. Chci tam být o hodinu dřív než Sálim, ten starý bezzubý mizera. Aspoň o hodinu dřív.“ Basima obrátila*

[57] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 127, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

oči v sloup, s touto geniální myšlenkou přicházel vždy znova, rok co rok. Zatímco temné nebe světlalo, nad slunce vyběhlými pahorky Palestiny se nesly zvuky doprovázející česání ušlechtilých plodů.... Ženy při té lopotě zpívaly, když se jím drobotina připletla pod nohy.“ [58]

Jednou z nich je zdroj života a prosperity, protože sklizeň znamenala novou energii a naději na lepší budoucnost a dále byla půda místem sklizně a úrody, což z ní činí základní zdroj obživy pro místní obyvatele. Práce na půdě je společným úsilím celé komunity, kdy se lidé spojují a pracují společně na dosažení společného cíle - úspěšné sklizně. Tato činnost je spojena s tradicemi a hodnotami předávanými z generace na generaci. *„Zmáčený potem stál Jahjá na své půdě, statný muž s černobílou kefijí ovinout kolem hlav, cíp šatu zastrčený za šerpou u pasu jak to nosívali felahínové. Hleděl na tu nádheru kolem sebe. Zelená tráva spadala v kaskádách ze svahů a valila se přes kameny, obtékala stromy. Zídky zvané senásil, z nichž některé sám pomáhal svému dědovu opravovat, spirálovitě stoupaly po kopcích vzhůru. Jahjá se otočil a díval se na Hasana a Darwíše, jímž se pod oblečením napínaly svaly, jak se rozmachovali holí a sráželi olivy.“*[59] . Popis zelené trávy, stromů a spirálovitých zdí naznačuje přírodní krásu a sílu půdy. Půda je zde zobrazena jako živá a plodná, schopná poskytovat lidem potravu a pohled na přírodní krásy poskytoval nejen potěšení pro oči, ale hlavně poskytuje naději a sílu k boji za lepší budoucnost.

Dále to velmi citlivě přenáší tato část knihy, kdy starý Jahjá tajně odchází z uprchlického tábora, aby alespoň na chvíli stál na milované půdě, ve které se snoubí vše, domov, touha, láska a smutek*: „Té noci, kdy Jahjá dorazil, nešli patriarchové a matrony v táboře spát. Dělili se o donesené ovoce, obřadně je pojídali a nechávali olivy tančit na jazyku, než tu svátost přijali. Plody tvrdé dřiny čtyřiceti generací byly pro ně jako elixír Palestiny, jako nektar jejich staletí. „Ochutnej mou zemi, Jacku! Ochutnej ji. Tato hromádka je zvlášť pro tebe a Hadže!“ Jahjá překypoval energií, jeho velkorysost návratem opět ožila. Vesničané jedli, smáli se, tančili, zpívali smutné a šťastné písně z dávných časů a porovnávali své vzpomínky s Jahjovým popisem současného stavu věcí.“*[60] Půda v textu představuje víc než jen zemědělský substrát, její symbolika zahrnuje bohaté tradice a opět vidíme naději do budoucnosti Palestiny. Plody země, které jsou s půdou jasně navázány jsou oslavovány jako posvátné a přinášejí znovu pocit spojení s předky a jejich úsilím. Olivovníky, o něž se lidé starají s oddaností, vnímají jako symbol života a trvalého spojení

[58] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 10, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013
[59] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 10-11, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013
[60] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 54-55, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

s domovem. Jahjáho hrubé ruce, prošlé prací na půdě, ukazují na stav, jakou má spojitost člověka s jeho zemí. Vnímáme dědictví Palestinců, které je jejich symbolem jejich odhodlání a touhy zachovat si svou kulturu a způsob života: *„Také všechny olivovníky tam byly, ale už potřebovaly péči lidí, kteří se o ně uměli postarat. „Tamti lidé neví o olivovnících vůbec nic. Jsou to cizinci s bělostnou pletí, bez vztahu k zemi, kdyby měli pro zemi cit, země sama už by jim vnukla lásku k olivám“, prohlásil Jahjá a pohlédl na své dlaně, které ještě před pár hodinami milované stromy laskaly. Jeho ruce zemědělce, hrubé a poseté stařeckými skvrnami, byly prosáklé melaninovými pravdami těchto kopců.“*[61]

Symbol **rodiny** s ohledem na historický vývoj palestinského konfliktu a jeho dopad na jednotlivé životy. Rodina, se všemi svými tragédiemi a triumfy, ukazuje, jak se osobní a kolektivní historie proplétají a jak láska a vzpomínky udržují palestinský duch naživu. V následující ukázce lze vidět tento symbol jako silné spojení s otcem a obava o jeho osud ukazuje na pevné je pouto mezi členy rodiny, i když jsou odděleni. Navíc zmínka o *„broskvovém sadu“* a *„ráji Fatimina těla“* evokuje nostalgii a vzpomínky na šťastné a harmonické časy, které byly spojeny s rodinou a domovem. Ve spojení s popisem zničeného tábora a následným pocitem nenávisti vůči okupantům lze vidět, že rodina představuje místo stability a ochrany, které narušují vnější události: *„Ach, otče, kde jsi? Oddělili jsme se a já si říkám, zda tě Židé taky zajali? Jsi někde v tomto vězení? V této nemocnici? Stále žiju. Vrátil jsem se do broskvového sadu, kde jsem objevil ráj Fatimina těla. Tábor je zničen. Uprchlíci se znova stali uprchlíky a uvítání, jehož se mi dostalo, je k nesnesení. Graffiti mučení na mém těle se bouří a nechce mít s oslavami nic společného. Vidím vojáky usazené na pozorovacích stanovištích a mé srdce plní nenávist. Zvláštní, je to poprvé, co ji cítím. A jsem si jist, že ne naposledy.“*[62]

Kniha také vyobrazuje symbol rodiny také ve tvářích postav, které prožili tolik rodinných tragédií, stékalo jim po tvářích nekonečně mnoho slz, častokrát prožívali opakovanou bolest ze ztráty svých milovaných, kde tento symbol vyjadřuje pocit nedostatečnosti a touhu po větší sounáležitosti. Pro přežití ve vším to utrpení drží své pocity v sobě a snaží se přizpůsobit dané situaci: *„Bylo to tu znova její životní trápení, že á tak malou rodinu. Tak málo pocitu sounáležitostí. Tak málo mateřské lásky. Velké „tak málo" pulzovalo za jejím rozhodnutím odjet do Palestiny, za jejíma očima. Byla však dcera své matky a já jsem viděla, jak to všechno uzavřela v sobě, přikryla odhodláním a soustředila*

[61] tamtéž
[62] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 121, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

do planoucí výzvy svého pohledu. „Ať už cítíš cokoliv, drž to v sobě.““[63]. Symbolika rodiny zde odkazuje na komplexní vztahy a emocionální potřeby, které jsou často nedostatečně naplněny a zanechávají pocit prázdnoty a izolace.

4.2. Smutek, láska, touha: emocionální a kulturní dimenze

Ve výše jmenovaná díla odhalují jak emocionální, tak kulturní dimenze těchto motivů v kontextu palestinské literatury. Už u symbolů domova, půdy a rodiny jsme viděli, jak symboly jsou zásadní pro pochopení lidských zkušeností v časech konfliktu a odrážejí bohatou emocionální krajinu, kterou palestinští autoři vytvářejí.

4.2.1. Přicházím do stínu tvých očí (Mahmúd Darwíš)

Knihu lze popsat z emocionální a kulturní dimenze jako hluboký průzkum lidských citů a kolektivního traumatu, které postihlo palestinský lid.

Emoce **smutku** se v knize projevuje prostřednictvím poetických obrazů, metafor a vyprávění o utrpení, ztrátě a touze po domově. Autor zprostředkovává kolektivní truchlení a bolest národa Palestiny prostřednictvím osobitých příběhů postav, které procházejí obtížnými a bolestnými životními situacemi. Smutek je vnímán jako sdílená zkušenost, která spojuje jednotlivce a formuje jejich identitu. V básni *Zabité a neznáme* v úryvku: „*Byly malé, shazovaly sníh z Kristova cypřiše a hrály si s malými anděli - jsou z jedné generace... Nepozorovaně se vytratí ze škol, utíkající od matematiky a starých hrdinských veršů. Hrály si s vojáky: odhoďte pušky a otevřete cesty, aby motýlek nad ránem našel matku, abychom s ním vyletěly ze snění, které je úzce pro naše dveře. Byly malé, hrály si a vymyslely pohádku o červené růži pod sněhem, za dveřma dlouhými pohádkami o hrdinství a utrpení, a utekly s malými anděly do čistého nebe.*“[64]. Symbol smutku je ukázán jako pohádka o červené růži pod sněhem evokují obrazy tajemství, truchlení a bolesti - sníh, který zakrývá růži, představuje nejen krásu, ale i skrytý smutek, zatímco dlouhé pohádky o hrdinství a utrpení za dveřmi odkazují na bolestné a trpké zkušenosti. Také zmínka o vojácích a puškách, aby motýlek nad ránem našel matku, může naznačovat snahu uniknout nebo překonat situace, které přinášejí zoufalství.

Láska v knize je vyjádřena jako síla, která propojuje jednotlivce a dává smysl jejich existenci. Autor zobrazuje různé aspekty lásky, od její intenzity a nepostradatelnosti až po zklamání a touhu po autenticitě. Láska je také zobrazována jako prostředek k překonání

[63] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 319-320, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013
[64] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 37, Praha: Babylon, 2007

bolesti a utrpení, které čelí postavy, a jako zdroj naděje a síly. Vše bych ráda znázornila na básni *Středa, pátek, sobota*: *„středa\ pátek\ sobota\ mýty, země se podobaly...kdybych měl dvě srdce, nebyl bych litoval lásky; a kdybych se mýlil, řekl bych: „Srdce mé, zraněné, špatně jsi zvolilo!" To správné srdce by mě vedlo k prameni. čtvrtek\ lilie\ pondělí\ jména míst se podobala. Unavil jsem svou píseň popisováním stínu; smysl vidí srdce tmy a sám není viděn; slova řekla své; a tak mnohé bohyně oplakávaly své role modrost\ neděle\ zítřek\ cesty, úterý a nebe se podobaly...kdybych měl dvě cesty, vybral bych třetí; první je již odhalena, druhá také. Cesty k propasti byly odhaleny.“*[65]. Symboliku lásky lze spatřit ve formě dvou srdcí, která představují různé aspekty tohoto citu. První část ve mně evokuje intenzitu a nerozdělitelnost lásky, přičemž autor zmiňuje, že by i při vlastnění dvou srdcí nedokázal litovat lásky. Tento motiv naznačuje, že láska je základní a nepostradatelnou součástí lidské existence. Druhá část textu však přináší zklamání a pocit nesplnění, kdy autor reflektuje nad tím, že jeho vyjádření lásky nedosahuje svého cíle. Tato část může symbolizovat touhu po autentičnosti a pravdě v projevech lásky, a frustraci z toho, že se této autentičnosti nedostává. Text chápu jako vyjádření různých emocionálních dimenzí lásky a jejího vlivu na lidskou psychiku, od její nezdolné síly až po zklamání.

Touha v knize je vyjádřena jako neustálé hledání a touha po lepším životě a domově. Postavy procházejí neustálým stěhováním a cestováním ve snaze najít své místo ve světě a pocit příslušnosti. Touha je také zobrazena jako síla, která motivuje jednotlivce k akci a překonání překážek. Symbol **touhy** je jasně naznačen v básni Nehledí zpět, kde postavy neustále putují, hledají a touží po lepším životě, po domově, který by jim mohl poskytnout stabilitu a pocit příslušnosti. Touha je vyjádřena skrze jejich nepřetržité stěhování a cestování, přičemž závěť na každém metru jejich dvora symbolizuje reflektuje připravenost na odchod a současně touhu uchovat vzpomínku na život. Dopis pro lásku s neznámou adresou pak může reprezentovat touhu po spojení s něčím nebo někým neuchopitelným, co stále hledají a nikdy zcela nenalezli: *„Nehledí zpět, aby se rozloučili s vyhnanstvím, neboť další je před nimi. Už si zvykli na cestu v kruhu, kde není vpřed, není vzad, není sever, není jih. „Stěhují se" od plotu do zahrady. Zanechávají závěť na každém metru svého dvora: „Až odejdeme, v vzpomínej jen na život“. „Cestují“ z hedvábného rána do poledního prachu, nesouce své rakve plné věcí nepřítomnosti: legitimace a dopis pro lásku s neznámou adresou: „Až odejdeme, vzpomínej na život“* [66]. Obraz cesty v kruhu, kde není vpřed, vzad, sever ani jih, symbolizuje cyklický charakter lidské existence, kde se zdá, že jedinec

[65] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 33, Praha: Babylon, 2007
[66] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 35, Praha: Babylon, 2007

nenachází pevný směr či cíl. Tento obraz je metaforou neustálého hledání a putování člověka, který se neustále pohybuje, ale nedosahuje skutečného posunu. Básník v této básni reflektuje lidský stav neustálého hledání, putování a odchodu, který je součástí lidské podstaty.

Kniha je poetické vyjádření složitosti lidských emocí a touhy po nalezení smyslu a poslání v životě, přičemž smutek, láska a touha jsou klíčovými motivy, které formují hluboký emocionální a kulturní rozměr.

4.2.2. Deník všedního smutku (Mahmúd Darwíš)

Knihu lze charakterizovat jako hluboce emotivní a kulturně podnětné dílo, které prostupuje smutek, lásku a touhu z pohledu Palestinců žijících v nepřetržitém střetu s utrpením.

Smutek je projevem palestinského utrpení, které proniká do každého aspektu života postav v knize. Darwíš dokáže subtilně zachytit tuto melancholii a ukázat, jak e promítá do každodenních zkušeností Palestinců, ať už jde o ztrátu domova, oddělení od milovaných nebo nespravedlnost a bídu, které zažívají v důsledku konfliktu. Autor používá poetický jazyk a symboliku, aby vyjádřil bolest a melancholii spojenou s životem v okupované zemi*: „Všechno začalo. A všechno skončilo. Mezi začátkem a koncem tě zradila radost, před níž ses měl na pozoru. Všechno se změnilo od kamení až po myšlenky. Palestina tě opouští bez rozloučení. Byl jsi v krytu zavěšen na laně klátícím se mezi dvěma dny, které se jeden druhému nepodobaly. Ať teď vlast na chvilku zmlkne, neboť ses dostal do sporu se samotným žitím. Zmocní se tě zemětřesením a sráží tě na zem. Vrátili se do Jeruzaléma: generál, rabín a nevěstka. „Již nikdy odsud neodejdeme“.“*[67]. Autor zde představuje pocit ztráty a rozloučení spojený s proměnlivostí a nestálostí život. Výrok *„Všechno začalo. A všechno skončilo.“* evokuje pocit konečnosti a nových začátků, ale zároveň i smutek a beznaděj, který může přinést nečekané změny a události. Palestina je v tomto textu zosobněna a vnímána jako subjekt, který člověka opouští bez rozloučení. Toto opuštění je vyjádřeno obrazem člověka visícího v krytu, což může symbolizovat izolaci, beznaděj a nepříznivý osud. Zemětřesení a pád na zem mohou být interpretovány jako metafory pro devastaci a zničení, které konflikt přináší v souladu se smutkem. Celkově lze symbol smutku v tomto textu chápat jako vyjádření ztráty, beznaděje a deziluze v důsledku konfliktu a nestability v Palestině.

[67] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 73, Praha: Novinář, 1989

Láska je dalším významným prvkem, který prostupuje celým textem. Darwíš ukazuje, jak láska slouží jako zdroj síly a naděje v tvrdých časech, a jako prostředek, který propojuje jednotlivce s jejich minulostí a kulturou. Láska je v knize nejenom emocionální pouto mezi jednotlivci, ale také kulturní fenomén, který utváří palestinskou identitu a odolnost*: „Rozevíráš mapu Palestiny, jako bys poprvé rozepínal blůzku své první milenky. Cosi se tu třpytí jako stříbro: to je Tiberiada. Jeruzalém stoupá vzhůru k božímu náručí. Safad již prahne po prvním políbení. V Akce si tě láska posadila na skálu u moře. Díváš se na mapu a hvízdáš si veselý nápěv. Zapomínáš na Haifu, protože na vlastní srdce vždycky zapomeneš. Dny ti připadají tak mile přátelské. Nebyly vůbec kruté, jak sis myslíval, jen tu a tam opravdu drsně žertovaly. Ty můj světe! Jedeš prsty po pleti té bystré spící ženy na lesklém papíře: úzký pás ovíjí moře a linie příměří. Potom ji obejmeš a políbíš, a zemřeš slastí a štěstím z příslibu.“*[68] Symbol lásky je v textu interpretován jako emocionální vazba k Palestině, která je vyjádřena prostřednictvím přenesených popisů a romantických představ. Palestina je zde personifikována jako milenka, která zaujímá v životě postavy zvláštní místo, plné intenzity a touhy. Rozepínání mapy Palestiny je metaforou pro odhalování či objevování této milované země, přičemž tento akt je pojat s podobnými emocemi jako rozepínání oblečení milované osoby. Tímto způsobem je zobrazena intenzivní vazba a touha spojená s Palestinským územím. Dále jsou jednotlivá místa v Palestině zosobněna a přirovnána k milencům, což zvýrazňuje romantický a intimní vztah postavy k těmto lokalitám. Tyto popisy evokují obrazy lásky a vzpomínek, které jsou spojeny s každým místem, a symbolizují a oddanost k celé Palestině.

Touha je třetím klíčovým motivem, který hraje významnou roli v textu. Darwíšova práce reflektuje palestinskou touhu po svobodě, důstojnosti a lepší budoucnosti. Touha je zde vyjádřena jako silná a nezdolná síla, která pohání jednotlivce a komunity k hledání změny a lepšího života, i přes nepříznivé podmínky a neustálé výzvy. „*Čekáš na něco jiného. Dlouhé čekání tě přesvědčilo, že tvé požadavky jsou stále oprávněné. Po celý rok čekáš, ale vždy v polovině května už tu tíži nemůžeš unést. Za nic, co se stalo, nejsi odpovědný. Minulost jsi netvořil svýma rukama ani svými chybami, ale zdědil jsi ji. Jel jsi na příklad do Tiberiady? Čteš si hebrejskou báseň líčící krásu toho města a jeho jezera, ale sám jsi je nikdy neviděl. Je to tak nicotné, že nezmarně toužíš je spatřit? Je zbytečné, když bojuješ za povolení jet do města své zemi? Ne. Ale čekáš. A proč vlastně chceš vidět Tiberiadu, když na ni míří arabská děla a slibují ti, že ji získáš?“*[69] Z textu je cítit tak touha

[68] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 70, Praha: Novinář, 1989
[69] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 66, Praha: Novinář, 1989

po něčem nedosažitelném, to nedočkavé čekání, ale je to spojené se zoufalství, ale reflektuje tak vnitřní boj jednotlivce ve snaze dosáhnout svých cílů a přání navzdory překážkám, které s tím souvisejí.

4.2.3. Modrá mezi nebem a vodou (Susan Abulhawa)

Kniha je silným literárním vyjádřením emocionální a kulturní dimenze palestinského lidu v kontextu jejich historického utrpení, ale také lásky a touhy po svobodě a důstojném životě.

Emoce **smutku** jsou v tomto literárním díle přítomny v každé stránce. Autorka se dotýká života hlavní postavy Nazmíji od dětství po dospělost, odtrhnutí od domova až po hledání identity ve světě plném konfliktů a ztrát. Nazmíjina zkušenost ztráty domova a rodiny, konfrontace s násilím a utrpením formuje její nitro a provokuje v ní smutek, který je neustále přítomný.

Tento smutek je spojen s kolektivním traumatem palestinského lidu a proniká celým románem. Autorčin citlivý a sugestivní popis scén a vnitřních pocitů postav čtenáře zasahuje a přináší ponurou realitu života pod okupací. Pro mě nejsilnějším momentem je právě začátek knihy a začátek vysídlování vesnic, kdy se Nazmíja při záchraně o holý život, vrátí se pro svou milovanou sestru, kdy dojde s fyzickému a sexuálnímu násilí Židy, při kterém je krutě zavražděna její mladší sestra, kterou právě našla v bombardovaném městě, kde docházelo k rabování domů. Smrt sestry ji provází celý život: „*Všechno se stalo tak, jak mělo. Tohle všechno jednoho dne skončí. Nebudou už žádné hodiny, žádné východy slunce. Nebudou žádní vojáci ani země. Nejmučivější bolesti a nejblaženější radosti se vytratí do nicoty. Jediné, na čem bude záležet, je tahle láska.“ Vysvětlovala Marjam, přestože její tělo leželo bez života v prolité krvi.“*[70].

Symbol smutku v daném textu manifestuje emocionální odstín rezignace a akceptace konečnosti lidské existence. Výpověď Marjam, přestože již její tělo leželo bez života v prolité krvi, reflektuje přesvědčení o všeobecném konci, v němž zaniknou, jak bolesti, tak i radosti, a jedinou konstantou se stane láska. Tato vyjádřená resignace a vyrovnanost s konečností přináší do popředí temný podtón smutku, zatímco zároveň vyzařuje pocit mírného optimismu, vyplývajícího z přesvědčení o věčné trvající lásce. Tímto způsobem je smutek v textu vymezen jako neodvratitelný prvek lidského života, který je však vyvážen a zjemněn vědomím trvalé existence lásky.

[70] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 56, Praha: Plus, 2016

Láska hraje v knize významnou roli, a to jak mezi postavami, tak k vlasti a identitě. Způsoby, jakými se postavy navzájem milují a podporují, představují odvahu a sílu lidského spojení navzdory nepřátelství okolního světa. Láska k Palestině je také zjevná, vyjadřuje se v nezlomné touze po svobodě a právu na důstojný život. *„Izrael už před dlouhou dobou znemožnil přísun veškerého stavebního materiálu do Gazy, ale místní obchodníci se pustili do výnosného recyklování kamenů a suti a výroby nových cihel. Bratři se za nimi vypravili a skoupili tolik cihle, kolik mohli, a místo cementu, jenž se v Gaze nedal vůbec sehnat, jim posloužili různé směsi bahna. Přišly i jejich ženy a děti, přinesly jídlo a vážnost, jež se však nakonec zvrhla ve známý zmatek, smích a pošťuchování početných rodin.“*[71] . Symbol lásky v textu můžeme chápat skrze projevy solidarity, vzájemné péče a podpory v komunitě Gazy, která čelí obtížím způsobeným izraelskou blokádou a omezeným přísunem stavebního materiálu. I přes tuto situaci se místní obyvatelé spojili a začali využívat dostupné zdroje, aby mohli pokračovat ve stavbě svých domů a infrastruktury. Tato společná snaha naznačuje silný pocit sounáležitosti a vzájemné podpory v komunitě, který může být interpretován jako projev lásky a solidarity mezi jednotlivými členy společnosti, přičemž zpočátku vážný a respektující přístup se postupně mění ve vřelé a přátelské setkání, což zdůrazňuje sílu rodinných vazeb a komunitní solidarity při opakovaném ztížení životní situace.

Touha po svobodě je pak centrálním tématem, které provází celý román. Postavy touží po osvobození od okupace a návratu domů, což zrcadlí hlubokou touhu celého palestinského lidu po spravedlnosti a míru. Autorčin důraz na tento motiv podtrhuje sílu lidského ducha a odhodlání za každou cenu dosáhnout svobody. *„Má matka jednou řekla, „že tato země znovu povstane“, zamumlala hádždža Nazmija, aniž její slova byla určena někomu konkrétnímu. Přiložili na oheň a ten vzplál jako vzdorně zaťatá pěst. Vyšel měsíc v úplňku, čestný host, jehož všichni přivítali s úžasem. Byl to stejný měsíc, jaký shlížel na svět za hranicemi jejich přímořské klece a probouzel v nich pocit svobody.“* [72].

Pro postavy v textu představuje měsíc symbolickou reprezentaci něčeho vznešeného a osvobozujícího. Když se měsíc vynořuje na obloze, přináší s sebou pocit úžasu a obdivu, což odráží jejich touhu po návratu k pocitům svobody a nezávislosti, které kdysi zažívali mimo svou současnou situaci. Tento symbol může evokovat také nostalgii po minulosti a po dobách, kdy byli protagonisté svobodní a nezávislí. Touha po svobodě a obnovení ztracených ideálů je tedy implicitním motivem, který lze vyčíst z tohoto symbolu v textu.

[71] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 178, Praha: Plus, 2016
[72] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 307, Praha: Plus, 2016

4.2.4. Jitra v Dženínu (Susan Abulhawa)

V knize prochází čtenář emocionálními a kulturními dimenzemi palestinské identity a životních zkušeností, které jsou zasazeny do kontextu dlouhodobého konfliktu a okupace.

Smutek je v knize silně patrný ve ztvárnění bolesti, ztráty a trauma, které ústřední rodina prochází kvůli válečným událostem a ztrátě svých bližních. Autorka se nebojí zobrazit násilí a utrpení, které palestinské obyvatelstvo zažívá, což umožňuje čtenářům vcítit se do jejich situace a porozumět složitosti jejich emocí. *„Válka nás změnila, mámu nejvíc. Rozcupovala ji. Základní osnova její osobnosti se rozpadla a z jejího těla se stala pouhá skořápka, často naplňovaná přeludy. Ve dnech následujících po okupaci, když otec a bratr byli nezvěstní, matka téměř neopouštěla svůj modlitební kobereček. Neměla zájem o jídlo a odmítala i ty ubohé příděly, které nám přiváželi nákladáky charitativních organizací.“*[73]. Změna v osobnosti matky, zdůrazněná jako rozpad základní struktury jejího já, jeví se jako znázornění rozpadu identity a ztráty duševní rovnováhy. Její nepřítomnost ve všedních aktivitách, zvláště odmítnutí potravy, představuje manifestaci hlubokého smutku a deprese, které válečné události způsobily.

Matčina proměna na stín jejího bývalého já a její neschopnost zvládat běžné denní aktivity vypovídá o síle jejího vnitřního utrpení, které přesahuje vnější realitu. Její rezignace na základní lidské potřeby je silným symbolem bezmoci a ztráty, které válka přinesla do života této rodiny, kdy jí nejvíc postihla ztráta syna při útěku do uprchlického tábora. Tímto způsobem se matčina transformace a její pasivní reakce na vnější podněty stávají významným symbolem smutku, který prochází celým vyprávěním a zdůrazňuje tragické následky války na lidské osudy a rodinné vazby.

Láska hraje významnou roli v příběhu, ať už jde o lásku k rodině, vlasti nebo kultuře. Postavy se snaží udržet pevné vazby mezi sebou a najít sílu v lásce, aby překonaly nespravedlnost a utrpení, které je obklopuje. Romantické vztahy také poskytují útočiště a radost v těžkých časech. *„„Nikdo nemůže vlastnit strom,“ pokračoval. „Může k tobě patřit a ty můžeš patřit k němu. Vzešli jsme ze země, dáváme ji svoji lásku a obděláváme ji. A ona nás na oplátku živí. Když zemřeme, vracíme se zase do země. Svým způsobem země vlastní nás. Patříme Palestině.“*[74]. Strom, jako symbol života a růstu, představuje vztah mezi člověkem a zemí, který je založen na vzájemnosti a oboustranné péči. Autor naznačuje, že člověk není nad zemí, ale je součástí ní, a to díky symbiotickému vztahu založenému na

[73] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 98, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013
[74] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 73, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

lásce a respektu. Obraz stromu a jeho spojení s lidmi a zemí symbolizuje lásku k vlasti, ke krajinným a přírodním krásám, ale také k historii a kulturnímu dědictví daného místa. Tento symbol dává pocit sounáležitosti s půdou, s tradicemi a s duchovním odkazem, který země nese. Je to láska, která přesahuje individuální pocity a spojuje lidi s jejich kořeny a s místem, které nazývají domovem.

Touha po svobodě a spravedlnosti je dalším významným motivem knihy. Postavy touží po lepší budoucnosti a bojují za svá práva a svobodu. Jejich odvaha a odhodlání jsou poháněny touhou po lepším životě pro sebe a své potomky. *„Snažím se opět ponořit do snu, abych ji našel. Vím, že nesmím Fatiminu lásku znesvětit pomstou. Bez ohledu na to, jak moc chci vidět jejich krev, nesmím pošpinit otcovo jméno lžemi, které budou říkat. Nesmím nechat Ámál na světě samotnou. Nedodržel jsem své sliby. Snažil jsem se. Ochránit svou ženu a děti. Nasměrovat život své sestry k rodině a lásce. Snažil jsem se, babo.“*[75] .Symbol touhy v textu vyjadřuje odhodlání dosáhnout určitého cíle, kterým je obnova lásky, ochrana rodiny a naplnění slibů.

Tato touha je motivována silnými emocemi, vášní a touhou po naplnění vnitřního přesvědčení a závazku vůči svým bližním. Postava reflektuje nad svými minulými chybami a nedostatky, ale zároveň zůstává pevně odhodlaná napravit své selhání a plnit své závazky vůči rodině. Tento vnitřní konflikt mezi touhou po obnově lásky a ochraně rodiny na jedné straně a pocitem viny a zklamání na straně druhé vytváří hlavní motivaci a napětí v příběhu, což symbolizuje sílu a význam touhy jako základního prvku lidského prožívání.

4.3. Rodinné a společenské narativy: kontinuita a zlomy

Tato nám odhalují, jak se osobní rodinné vyprávění a širší sociální příběhy prolínají s historickými a politickými událostmi, přičemž utvářejí identitu a společnou paměť palestinského lidu.

4.3.1. Rodinné narativy

Ve vybraných dílech od Susan Abulhawy a Mahmúda Darwíše se prolínají rozmanité rodinné příběhy, se kterých je vylíčena složitá palestinskou realitu prostřednictvím kontinuity a zlomů.

Kontinuita v těchto knihách je zřetelná v důrazu na zachování palestinské identity a kulturních tradic. Příběhy o generacích rodin vystihují úsilí o udržení kořenů a historie navzdory politickým a sociálním turbulencím. Solidarita mezi členy rodiny v dobách

[75] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 362, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

zkoušek a podpora při prosazování společných cílů jsou klíčovými prvky kontinuity. Zapojení do palestinského boje za svobodu a nezávislost je často zdůrazněno jako projev rodinného dědictví a oddanosti.

Na druhou stranu jsou v knihách zaznamenány i zlomy v rodinných narativních. Ztráta blízkých, rozpad domovů a utrpení způsobené válkou a konflikty jsou hlavními tématy. Konflikty v rámci rodiny vznikají kvůli rozdílným názorům na politiku, náboženství a životní styl. Vnější okolnosti, jako je život v exilu nebo pod nadvládou okupačních sil, vedou k rozpadu rodinných vazeb a vytvářejí pocity osamělosti a touhy po návratu domů.

Lze tedy říci, že v těchto knihách jsou rodinné narativy hlavním prvkem, který pomáhá lépe porozumět palestinskému životu. Kontinuita a zlomy v těchto příbězích odrážejí bohatou paletu emocí, zkušeností a aspirací palestinského lidu v jeho neustálém boji o zachování identity a hledání svobody a spravedlnosti, která je pro Palestince velice důležitá.

4.3.2. Společenské narativy

V těchto literárních dílech často poukazují na zlomy ve společnosti, které vyplývají z konfliktů a politických rozhodnutí. Společnost je vyobrazena jako živý organismus, který se vyvíjí a reaguje na vnější i vnitřní vlivy. Palestinská společnost je zde nejen kulturním a sociálním rámcem pro jednotlivé postavy, ale také jako entita sama o sobě, která má svůj vlastní charakter a dynamiku.

Těmito knihami prochází nitka společenských vazeb, které spojují jednotlivé postavy do komplexní sítě vztahů a vzájemného působení. Rodiny, sousedství a komunity hrají klíčovou roli v každodenním životě, poskytují podporu, sdílejí tradice a předávají kulturní dědictví z generace na generaci. Tyto společenské vazby jsou nezbytné pro udržení identity a solidarity v čelbu vnějším výzvám a konfliktům.

Společnost je rovněž postavena do konfliktu s okupačními silami a politickými změnami, což vytváří napětí a nejistotu ve společnosti. Tento konflikt ovlivňuje životy všech obyvatel a formuje jejich postoje a rozhodnutí. Palestinská společnost se však nevzdává a aktivně hledá způsoby, jak se bránit a bojovat za svá práva a svobodu.

Společenské změny jsou rovněž klíčovými momenty v těchto knihách, které ukazují na kontinuitu a zlomy v palestinské historii a kultuře. Postavy se potýkají s dilematy a rozhodnutími, které mají vliv na celou společnost. Tyto knihy silným svědectvím o palestinské společnosti, která se snaží udržet svou jedinečnou identitu a hodnoty navzdory nepřízni okolností. Společnost je zde zobrazena jako dynamická a odolná, schopná přizpůsobit se změnám a hledat cestu k lepší budoucnosti.

5. Interpretace symbolů z pohledu transkulturní komunikace

Interakce mezi literárními a kulturními symboly v transkulturní komunikaci může přinést nové perspektivy a obohatit kulturní porozumění. Analýza těchto symbolů napříč různými kulturami umožňuje identifikovat společné motivy i rozdíly a hledat hlubší porozumění lidskému projevu a zkušenosti napříč kulturními hranicemi.

Porozumění pravdě a skutečnosti vyžaduje nejen úsilí, ale také odolnost vůči ovlivňování subjektivními názory, aby mohlo směřovat k objektivnímu poznání. Klíčovou součástí poznání jsou pravdivé koncepty a představy o věcech, které nám umožňují chápat svět jinak než pouhým smyslovým vnímáním. Jejich definice musí být pro každého myslícího jedince identická, což umožňuje společné porozumění. Nicméně orientace ve světě se neobejde bez jasných kritérií, která nám pomáhají při vyhledávání pravdy. Vše ostatní, jako je analogie a symbolika, se odvíjí od tohoto základu myšlení a struktury myšlení. Fenomény mimo tento rámec jsou považovány za nepodstatné a vedlejší.[76]

5.1. Vzájemná propojenost literárních a kulturních symbolů

Vzájemná propojenost literárních a kulturních symbolů, jako je symbol domova, půdy rodiny, dále symboly smutku, lásky a touhy, se v rámci transkulturní komunikace snažíme o porozumění složitosti a bohatství různých kultur a jejich vzájemné interakce. Tyto symboly, které jsou často zakotveny v kulturní historii, tradicích a mýtech, mají schopnost přenášet hluboké emocionální, sociální a kulturní významy. Při analýze těchto symbolů z perspektivy transkulturní komunikace je klíčové zohlednit kontext, ze kterého vycházejí, a porozumění kulturním konotacím a významům, které jim jsou přiřazeny v různých kulturách.

Transkulturní komunikace si klade za cíl porozumět a sdílet různé kulturní perspektivy a interpretace, což vyžaduje citlivost k rozdílům a možným nedorozuměním. Literární symboly mohou být vnímány a interpretovány odlišně v různých kulturách, a proto je klíčové, aby komunikátoři projevovali otevřenost, respekt a snahu porozumět perspektivě druhých.

Umberta Eco ve své knize *Meze interpretace* podrobuje analýze vzájemnou propojenost literárních a kulturních symbolů. Eco se zaměřuje na roli symbolů v procesu interpretace textů a jejich vztah k literární tvorbě a kulturnímu kontextu. Autor zdůrazňuje, že symboly mají tendenci být víceznačné a otevřené různým výkladům, což je důsledek

[76] Srov. **BYTŘICKÝ, Jiří.** *Normy, zprostředkování a estetický význam.* Str. 144, Praha: s.n., 2003

jejich kořenů v kulturním kontextu. Ukazuje, že interpretace symbolů není jednoznačným procesem, ale závisí na individuálních zkušenostech a kulturním pozadí čtenáře.

Eco rovněž zkoumá proměnlivost symbolů a jejich schopnost adaptovat se na různé historické a kulturní podmínky. Poukazuje na to, že symboly jsou aktivními prvky vytvářejícími význam v literárním díle a že jejich interpretace je neodmyslitelně spojena s kulturními hodnotami a tradicemi. Tímto způsobem kniha Meze interpretace přináší pochopitelnější vhled do role symbolů v literatuře a kultuře a poskytuje komplexní pochopení jejich propojení a významu v procesu tvorby a interpretace textů.[77]

Při zkoumání propojení literárních a kulturních symbolů v transkulturní komunikaci je též důležité zohlednit jejich flexibilitu a schopnost adaptace. Symboly mohou být interpretovány různými způsoby v závislosti na kontextu a individuálních zkušenostech komunikujících stran. To umožňuje dynamický proces výměny a obohacování kulturních významů a porozumění napříč různými literárními tradicemi a kulturními kontexty.

5.2. Role symbolů v překonávání kulturních bariér a podpoře vzájemného porozumění

Umberto Eco pracoval s Goethovou definicí: *„Byla mezi nimi mimo jiné proslulá definice Goethova, ve které symbol odlišujeme od alegorie: „Symbolika proměňuje zkušenost v myšlenku a myšlenku v obraz, takže myšlenka vyjádřená pomocí obrazu zůstává navždy činná, nedosažitelná a - byť by byla vyjádřena ve všech jazycích - i nevyjádřitelná. Alegorie proměňuje zkušenost v pojem a pojem v obraz, ale tak, že pojem zůstává navždy definován a je vyjádřitelný obrazem" (Goethe 1809).“* [78]. Goethova definice symbolu a alegorie, kterou ve Eco ve své knize využil, poskytuje hlubší vhled do role symbolů při překonávání kulturních bariér. Zatímco alegorie převádí zkušenost do pojmu a pojmu do obrazu, symbolika proměňuje zkušenost přímo v myšlenku a myšlenku v obraz. Tento proces symbolické transformace umožňuje symbolům zůstat aktivními, dynamickými a nadčasovými, i když jsou vyjádřeny v různých jazycích a kulturách. Goethova definice zdůrazňuje moc umění a symbolů nejen vyjádřit nevyjádřitelné, ale také sjednocovat lidstvo přes zdánlivě nepřekonatelné rozdíly.

Jasněji k tomu přispívá Jiří Levý s knihou *Umění překladu*, která detailně rozpracovává, jak překladatelé mohou využívat symboly k překonávání kulturních bariér a

[77] Srov. **ECO, Umberto.** *Meze interpretace*. Praha: Karolinum, 2004
[78] **ECO, Umberto.** *Meze interpretace*. Str. 14, Praha: Karolinum, 2004

podpoře vzájemného porozumění mezi různými jazyky a kulturami. Levý zdůrazňuje, že úspěšný překlad vyžaduje nejen jazykové znalosti, ale i hluboké porozumění kulturním kontextům obou zúčastněných stran. Toto je obzvláště kritické v případě symbolů, které mohou nést různé kulturní významy a konotace, jež se v jiných kulturách mohou lišit nebo dokonce chybět.

Podle Levého je klíčové, aby překladatelé přistupovali k adaptaci symbolů s citlivostí, aby byly srozumitelné a rezonující pro cílové publikum. Tento proces zahrnuje jak úpravu, tak i nahrazení symbolů, což vyžaduje od překladatelů být kulturními mediátory, kteří nejenže překládají slova, ale zprostředkovávají významy. Zároveň Levý upozorňuje na důležitost zachování původních kulturních hodnot a významů symbolů, což může vyžadovat, aby překladatel našel rovnováhu mezi adaptací pro nové publikum a věrností originálu. To může zahrnovat vysvětlení původního významu symbolu v poznámkách nebo předmluvě, pokud není možné najít přesný ekvivalent v cílovém jazyce.

Levý dále argumentuje, že kvalitní překlad může napomoci vzájemnému porozumění tím, že otevírá cestu k lepšímu pochopení univerzálních témat a zkušeností prostřednictvím specifického kulturního vyjádření. Překladatelé, kteří efektivně zprostředkovávají symboly, tak mohou hrát klíčovou roli v překonávání kulturních bariér. [79]

5.3. Vliv transkulturních perspektiv na čtení a interpretaci literárních děl

Knihu Tradice vědy a skrývání smyslu autora Derrida Jacques lze využít jako nástroj pro analýzu vlivu transkulturních perspektiv na čtení a interpretaci literárních děl tím, že se zaměříme na filozofické a metodologické přístupy prezentované v díle. Husserlova fenomenologie, která je v této knize detailně zkoumána, poskytuje užitečný teoretický rámec pro porozumění tomu, jak se interpretace a význam literárních textů mění v různých kulturních a historických kontextech.

Husserlovo pojetí intencionálního vnímání, které poukazuje na to, že vnímání včetně vnímání literárních textů je vždy zaměřeno na něco, umožňuje hlubší analýzu toho, jak kulturní zázemí čtenářů ovlivňuje jejich interpretaci literatury. Kromě toho, Husserlův zájem o to, jak historické vrstvy smyslu jsou v různých epistemologických tradicích odhalovány a skrývány, může sloužit k prozkoumání, jak se různé čtenářské tradice snaží dešifrovat různé významové vrstvy v literárních textech. Tyto koncepty umožňují pochopit,

[79] Srov. **LEVÝ, Jiří.** *Umění překladu.* Praha: Apostrof, 2012

jak transkulturní perspektivy mohou odhalit nové interpretace a významy, které byly v původním kulturním kontextu možná přehlédnuty nebo nedoceněny.

Výsledkem je, že Husserlova fenomenologie a teorie prezentované v knize "Tradice vědy a skrývání smyslu" nabízejí bohaté teoretické základy pro zkoumání, jak kulturní a epistemologické rozdíly ovlivňují naše vnímání a interpretaci literatury. Tento přístup nejenže umožňuje hlubší a širší pochopení literárních děl, ale také podtrhuje důležitost kulturní diverzity v literárních studiích a podporuje dialog mezi rozličnými interpretativními tradicemi.[80]

Při zkoumání vlivu transkulturních perspektiv na čtení a interpretaci literárních děl, se můžeme obrátit na dílo Jak si navzájem lépe porozumíme: Kapitoly z psychologie sociální komunikace. Tato kniha poskytuje cenný teoretický základ pro pochopení, jak sociální a psychologické aspekty komunikace ovlivňují vnímání a interpretaci textů a lze jej využít k prohloubení porozumění tomu, jak transkulturní perspektivy ovlivňují čtení a interpretaci literárních děl. Tento text se zabývá různými aspekty sociální komunikace a může poskytnout užitečné nástroje pro analýzu literárních textů, zejména v kontextu různých kulturních a sociálních prostředí čtenářů.

Zkoumání toho, jak lidé vnímají a interpretují sociální informace, nám může pomoci objasnit, proč se interpretace literárních textů liší v závislosti na kulturním pozadí čtenáře. Každá literární práce je zasazena do určitého sociálního kontextu, který formuje její význam, a tato specifika mohou být rozličně vnímána čtenáři z různých kultur. Například, rozdíly v jazyce, hodnotových systémech a sociálních normách mohou vést k různým interpretacím literárních symbolů, motivů a postav.

Další klíčovou oblastí, kterou kniha zdůrazňuje, je role vnímání a kognitivních zkreslení v komunikaci. Tyto psychologické aspekty mohou významně ovlivnit, jak čtenáři z různých kultur přistupují k literárním dílům, čímž mohou odhalovat nové významy nebo přehlížet určité interpretace, které by mohly být zřejmější čtenářům z jiného kulturního prostředí. Takto lze psychologické principy sociální komunikace aplikovat na literární studia, což umožňuje nejen hlubší porozumění textům, ale také rozvoj kulturní empatie mezi čtenáři. Tento přístup nejen obohacuje interpretaci literárních děl, ale také podporuje širší

[80] Srov. **DERRIDA, Jacques**. *Tradice vědy a skrývání smyslu, komentář k Husserlovu Původu geometrie*. Praha: OIKOYMENH, 2003

dialog a pochopení mezi lidmi z různých kulturních prostředí, což odráží komplexní a rozmanitou povahu lidské zkušenosti vyjádřené skrze literaturu.[81]

[81] Srov. **KŘIVOHLAVÝ, Jaro.** *Jak si navzájem lépe porozumíme, kapitoly z psychologie sociální komunikace.* Praha: Svoboda, 1988

6. Symboly v kontextu sociálních konfliktů: Srovnání a reflexe

Srovnání těchto symbolů v různých konfliktech umožňuje porozumět tomu, jak různé společnosti vnímají svou historii a jak ji používají k posilování vlastní identity. Reflexe nad těmito symboly nám pomáhá lépe pochopit dynamiku konfliktu a identifikovat možné cesty k usmíření a porozumění.

6.1. Srovnání symbolů a jejich interpretace mezi vybranými autory

Srovnání symbolů a jejich interpretace mezi vybranými nám umožňuje prozkoumat, jakým způsobem autoři vyjadřují určité koncepty a témata pomocí symboliky, jako jsou domov, půda, rodina, smutek, láska a touha.

Susan Abulhawa v dílech *Jitra v Dženínu* a *Modrá mezi nebem a vodou* často pracuje se symboly domova a půdy jako základního prvku identity a příslušnosti. Domov může být pro její postavy symbolem bezpečí, stability a sounáležitosti, zatímco půda symbolizuje spojení s tradicí, historií a kulturou. Rodina je dalším významným symbolem, který představuje lásku, podporu a překonávání obtíží ve společenství. Smutek v její tvorbě může být spojen s utrpením, ztrátou domova a rozbitím rodiny. *„Osud byl krutý, že si vzal jednoho z nás, sestavil její život z osamělosti, vyhnanství, zavržení a touhy, aby ji přivedl domů jako cizince. Lidé pronášeli Alláhu Akbar a chválili jeho nekonečnou moudrost, v níž ji obdařil Marjaminýma očima, jež jí pomohly spatřit cestu domů.“*[82].

Na druhou stranu Mahmúd Darwíš v dílech ve svých dílech často využívá symboly smutku, lásky a touhy k vyjádření hlubokých emocí a touhy po míru a stabilitě. Smutek je v jeho dílech často spojen s palestinským utrpením a ztrátou identity v důsledku konfliktu. Láska a touha symbolizují naději a odolnost v tváři nepřízně a touhu po obnovení lidských vazeb a spojení.

Pro Susan Abulhawu je domov často symbolizován rodinným krbem nebo olivovníkem, který představuje trvalost a odolnost palestinského lidu v tváři utrpení a konfliktu. Půda pak může být vyjádřena symbolicky jako základna identity a sounáležitosti s krajinou a historií. Rodina je často zobrazována jako základní konstrukce palestinské existence, který poskytuje oporu a sílu v těžkých časech. Smutek se může projevovat symbolicky například jako rozbitý dům nebo ztracená kulturní dědictví, což odkazuje na utrpení a ztrátu domova.

[82] **ABULHAWA**, Sussan. *Modrá mezi nebem a vodou*. Str. 216, Praha: Plus, 2016

Naopak Mahmúd Darwíš využívá symboly jako olivy, cesty a stínu k vyjádření hlubokých emocí a myšlenek. Oliva může symbolizovat naději a odolnost v tváři utrpení a konfliktu, zatímco cesta může reprezentovat hledání identity a smyslu. Stín pak může být symbolem nejistoty a tajemství, které provází lidský život.

„Já přicházím do stínu Tvých očí… přicházím
ze skořápek lží… přicházím
z kůry mýtů přicházím.
Ty jsi moje… Ty jsi můj smutek a radost.
Ty jsi moje rána a duha,
Ty jsi můj okov a moje svoboda,
Ty jsi moje hlína a můj mýtus,
Ty jsi moje… jsi moje… se svým bědováním
každý hlas je pravdou.
Ty jsi moje slunce, které zhasne,
Ty jsi moje noc, která vzplane,
Ty jsi má smrt, ty jsi můj život.“[83]

Rodinné a společenské narativy Darwíš často promítá kontinuitu palestinského zápasu a identity prostřednictvím osobních i kolektivních zkušeností, kde rodinné příběhy reflektují širší společenské příběhy. *„Překypuji hudbou a touhou po překvapení. Promiň ty hlouposti. Vycházejí z logiky jazyka, bohatého na výrazy, které neodrážejí skutečná fakta nebo představu jednání. Hnusí se ti slova vyjadřující masové zabíjení. Říkáš přátelům, že Arabové to nemyslí tak, jak to říkají. Jsou to jen slova. Potom si vzpomeneš, že přátelé, které jsi včera přesvědčil, že máš pravdu, skutečně beze slov zabíjeli. Povyk není rozhodující.*

Potom se ti zdá o jiném řešení: je válka osudem? Zarazí tě další skutečnost: Izraelci stále říkají „nemáme na vybranou“. Přisvojili si realitu a pojmenovali ji po svém. V takovém stavu ses ocitl. A proč jim připisuješ k dobru? Vrah přece nevychází do ulic oděný kůží své oběti. Proč by se měla oběť radovat, že je sama pachatelem? Sionismus vyzbrojený násilím nás ubíjel dvacet let. A my, oběti, jsme jen mluvili o zabíjení, ale nemysleli jsme to tak. Je tím vinen jazyk? Vedou požadavky arabské vzletné rétoriky ke krveprolévání? Nedám se oklamat izraelským bědováním, rozhodně ne. Ale mám už také dost těch hloupých žvástů.“[84]

[83] **DARWÍŠ,** Mahmúd. *Přicházím do stínu tvých očí*. Str. 60-61, Praha: Babylon, 2007
[84] **DARWÍŠ, Mahmúd.** *Deník všedního smutku.* Str. 72, Praha: Novinář, 1989

Abulhawová se věnuje rodinným ságám, které přetrvávají skrz generace, s cílem odhalit složité vazby mezi individuálními osudy a politickým konfliktem. Touto analýzou zdůrazňuje významné zlomy i trvalé prvky v palestinské historii a kultuře.

„„A jak to vnímáš ty? Myslím vytvoření židovského státu," zeptal se Hasan a zmáčkl mezi prsty olivu, aby odhadl, jaká bude v listopadu úroda. Sklizeň trochu zmírní otcův smutek. „Já nevím, Hasane." Ari sklopil oči, posadil se na kámen a začal prsty prohrabovat hlínu. „Jsem Žid. Chci tím říct, že podle mě je to špatné. Ale ty nevíš, jaké to bylo dřív." Arimu se roztřásl hlas. „To, co se stalo, nás zabíjí, i když jsme utekli. Všiml sis někdy prázdnoty v očích mé matky? Uvnitř je mrtvá. Otec také. Hasane, ty netušíš, co se dělo. Teď nemáme jistotu, zda budeme v bezpečí. Podle mého otce je to, co se děje, špatné, a nechce se na tom podílet. Ale už pro nás není nikde bezpečno. Britové se prý mají stáhnout. Pak to bude nevyhnutelné. Jsou odhodláni udělat z této země židovský stát. Myslím si ale, že pokud to Arabové prostě přijmou, všechno bude dobré a budeme moci žít spolu."[85]

Zatímco Darwíš často prezentuje své básně a prózy s meditativním a introspektivním charakterem, který povzbuzuje k reflexi a empatii, Abulhawová tvoří rozsáhlé a poutavé příběhy, které čtenáře vtahují do složitých emocionálních situací, konfliktů.

Při srovnání interpretací těchto symbolů mezi oběma autory vidíme, že zatímco Susan Abulhawa často zdůrazňuje konkrétní aspekty palestinského života a identity spojené s domovem, půdou a rodinou, Mahmúd Darwíš se zaměřuje na širší lidské a existenciální témata, jako jsou smutek, láska a touha, která překračují hranice jednotlivých kultur a národů. Tyto symboly slouží jako prostředek pro vyjádření hlubokých emocí a myšlenek a poskytují čtenářům univerzální základ pro porozumění lidskému stavu a touhám, ať už jsou zasazeny v palestinském kontextu či širším lidském prostředí.

6.2. Vliv sociálně-politického kontextu na význam a interpretaci symbolů

Analýza vlivu sociálně-politického kontextu na význam a interpretaci symbolů, jako jsou domov, půda, rodina, smutek, láska a touha, v literární tvorbě Susan Abulhawy a Mahmúda Darwíše, nám poskytuje důležitý vhled do toho, jak politické události a společenské změny ovlivňují vnímání a interpretaci literární symboliky, a jak tato symbolika může reflektovat politické reality a životní podmínky lidí.

V kontextu palestinského konfliktu a izraelské okupace, symboly jako domov a půda získávají pro Susan Abulhawu zvláštní význam jako vyjádření touhy po sebeurčení a utrpení

[85] **ABULHAWA**, Sussan. *Jitra v Dženínu*. Str. 31, Praha: Euromedia Group, k.s., 2013

palestinského lidu. Domov a půda se stávají metaforou pro ztrátu a odpor, což rezonuje s politickou realitou života Palestinců v uprchlickém táboře.

Naopak Mahmúd Darwíš, prostřednictvím symbolů smutku, lásky a touhy, reaguje na sociální a politické změny v palestinské společnosti. Tyto symboly jsou pro něj prostředkem vyjádření nejen politického utrpení, ale i naděje a odolnosti v tváři nepřízně. Smutek a touha se stávají symbolem palestinského boje za osvobození a sebeurčení.

Vliv sociálně-politického kontextu na interpretaci těchto symbolů je patrný v reakcích čtenářů na díla těchto autorů. Symboly se stávají zrcadlem politických realit a životních podmínek lidí, což ovlivňuje jejich chápání a emocionální rezonanci. Literatura tak slouží jako platforma pro vyjádření politických a sociálních hlasů, a symbolika se stává prostředkem pro kritiku a reflexi politických událostí a lidského utrpení.

Tento výzkum podtrhuje důležitost literatury jako prostředku pro porozumění a reflektování sociálně-politických realit a jejího vlivu na lidské životy a politické rozhodování. Symboly se stávají klíčovým nástrojem pro sdílení zkušeností a vyjádření politických postojů, což má potenciál vést ke změnám a transformacím ve společnosti.

6.3. Reflexe transkulturního přístupu k literární analýze v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu

Reflexe transkulturního přístupu k literární analýze v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu nás uvádí do sféry literárního zkoumání jako nástroje pro porozumění a sdílení různých kulturních perspektiv a zkušeností v rámci tohoto složitého politického a sociálního kontextu. Tento přístup otevírá diskusi o tom, jak interpretovat literární díla, která reflektují historické a politické realit, které jsou často spjaty s bojem o identitu, území a práva.

Transkulturní přístup k literární analýze zdůrazňuje potřebu porozumění a respektu k různorodosti kulturních perspektiv a interpretací. V kontextu izraelsko-palestinského konfliktu tato komunikace nabývá zvláštní důležitosti, protože konflikt přetrvává již desítky let a zapojuje různé etnické, náboženské a politické skupiny a transkulturní přístup klíčovým nástrojem pro zkoumání literárního díla, který nám pomáhá k vzájemnému porozumění. Zatím se celý dlouholetý konflikt zdá bezvýchodný, jelikož v izraelsko-palestinském konfliktu se obě strany dopouštějí základního omylu, kdy se snaží dosáhnout svých cílů silou, místo aby se uchýlily k diplomatickým prostředkům. Tento omyl je spojen s vzájemným nedůvěřivým přístupem, kdy si obě strany přisuzují nejhorší úmysly a dochází

k postupné eskalaci konfliktu, kdy každá akce vedoucí k protiakci a protiprotiakci zhoršuje situaci.

Stupňování ozbrojeného násilí má pro obě strany konfliktu závažné negativní dopady. Na straně Izraele to může zahrnovat negativní vliv na ekonomický růst a zvýšenou nezaměstnanost, neboť konflikt odradí zahraniční investory a snižuje obchodní a turistické aktivity. Naopak na straně Palestinské samosprávy může pokračující intifáda způsobovat vysokou nezaměstnanost a zhoršení chudoby, což vede k sociálním a ekonomickým problémům v této oblasti.

Tato situace ukazuje na potřebu diplomatického řešení konfliktu a navázání dialogu mezi oběma stranami. Mírový proces by měl zahrnovat snahu o obnovu vzájemné důvěry, zastavení eskalace násilí a hledání kompromisů, které by vedly k udržitelnému řešení konfliktu a zlepšení životních podmínek obyvatel obou stran. [86]

Při reflexi transkulturního přístupu k literární analýze v tomto kontextu je důležité brát v úvahu různorodost perspektiv a interpretací, které se mohou lišit v závislosti na kulturním pozadí a životní zkušenosti jednotlivých čtenářů, kteří jsou i ovlivněny médii, lidé stávají často oběťmi dezinformací, fake news a manipulace s informacemi[87] . Literární díla mohou sloužit jako podpora pro vyjádření rozmanitosti názorů a pro zkoumání emocionálních a politických aspektů konfliktu, což má potenciál vést k dialogu a porozumění mezi různými komunitami. Studium a hledání informací sami nám umožňuje získat širší a vyváženější pohled na danou problematiku a hledání důvěryhodných zdrojů nám pomáhá chránit se před manipulací a dezinformacemi.[88]

Tento přístup vzbuzuje otázky o tom, jak interpretovat literární díla, která reflektují politické a sociální reality izraelsko-palestinského konfliktu. Zároveň podněcuje kritickou analýzu přístupů k interpretaci těchto děl a k jejich kontextu v rámci širšího politického a kulturního kontextu.

V současné době je transkulturní přístup k literární analýze stále více uznáván jako důležitý nástroj pro zkoumání komplexních sociálních a politických otázek, a to i v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu. Je to proces, který vyžaduje respekt k různorodosti perspektiv a odvahu zkoumat kontroverzní a emotivní témata, s cílem podpořit vzájemné porozumění a dialog mezi různými kulturami a komunitami.

---

[86] Srov. **LEHMANNOVÁ, Zuzana.** *Aktuální otázky globalizace*. Str. 279, Praha: Oeconomica, 2003
[87] Srov. **SNYDER, Timothy.** *Tyranie, 20 lekcí z 20. století*, V Praze: Paseka, 2017
[88] tamtéž

7. Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na důkladné prozkoumání literárního symbolismu v palestinské beletrii 20. století, přičemž speciální pozornost byla věnována dílům dvou významných autorů, Mahmúda Darwíše a Susan Abulhawy. Hlavním úkolem byla analýza použití symbolů, které tyto osobnosti literárního světa vkládají do svých děl, aby vyjádřily hluboké a často bolestné tématy jako smutek, láska, touha, domov, půda a rodinné vazby. Tyto symboly jsou klíčové pro pochopení nejen individuálních emocí, ale i širších sociokulturních a politických skutečností, které formují izraelsko-palestinský konflikt.

7.1. Shrnutí hlavních zjištění práce

Práce se zabývala, jakým způsobem tyto symboly přesahují osobní a kulturní hranice a jak mohou napomáhat transkulturní komunikaci. V literárních dílech Darwíše a Abulhawy se ukázalo, že i přes velké geografické a kulturní rozdíly dokážou univerzální témata smutku, ztráty, naděje a touhy rezonovat s čtenáři po celém světě. Tato schopnost literatury překlenout rozdíly a navodit pocit společného lidského zážitku je neocenitelná pro vzájemné porozumění a empatii mezi lidmi z různých kultur.

Význam práce spočívá ve zvýšení povědomí o tom, jak literatura může sloužit jako silný nástroj pro kulturní dialog a vzájemné porozumění. V kontextu trvalého izraelsko-palestinského konfliktu literární díla jako jsou ty, které byly analyzovány, přinášejí cenné perspektivy, které mohou pomoci čtenářům pochopit složitost a hloubku lidských zkušeností na obou stranách konfliktu.

Tato analýza zdůraznila, že je důležité pokračovat ve výzkumu v oblasti literatury, která překračuje kulturní a národní hranice, zvláště s ohledem na literaturu vznikající v kontextu různých konfliktů a situací. Přidávání děl, které zobrazují různorodé kulturní a historické zkušenosti, do seznamu studovaných literárních děl, může obohatit naše chápání světové literatury. A to považuji za důležité pro budování společnosti založené na porozumění a vzájemném respektu.

Literatura, jako médium prozkoumání a vyjádření složitých emocí, hraje v transkulturní komunikaci klíčovou roli. Symboly, jako jsou smutek, láska, touha a odpor, jsou nositeli hlubokých emocionálních a kulturních významů, které se mohou lišit v různých kulturách a kontextech. Analýza těchto symbolů a jejich interpretace ve světle transkulturního přístupu nám umožňuje lépe porozumět kulturním odlišnostem a podněcuje dialog mezi různými kulturami.

Literární díla jsou prostředkem pro vyjádření odporu, přežití, ztráty a naděje, které jsou často spojeny s konfliktem. Přes svou jazykovou a kulturní specifičnost mohou být tato díla můstkem k porozumění a soucitu mezi lidmi s různými kulturními pozadími. Diskuse o možnostech mírového vyřešení konfliktu a společného porozumění jsou nevyhnutelnou součástí této reflexe.

Důkladné zkoumání etických témat představuje klíčový prvek literární analýzy. Etické dilemata a morální otázky v literatuře nám umožňují reflektovat hodnoty a normy společnosti a přispívají k hlubšímu pochopení lidského chování a rozhodování v kontextu konfliktu.

Reflektování významu symbolů v transkulturní komunikaci nám ukazuje, že literatura může hrát významnou roli v podpoře porozumění a tolerance mezi různými kulturami. Tato práce přispívá k vytvoření prostoru pro respektující diskusi o kulturní rozmanitosti a mohou přispět k rozvoji mezikulturního porozumění a mírové koexistenci.

8. Seznam použité literatury

ABULHAWA, S. (2013). *Jitra v Dženínu* (Sv. ISBN 978-80-242-4197-5). Praha: Euromedia Group, k.s.

ABULHAWA, S. (2016). *Modrá mezi nebem a vodou* (Sv. ISBN 978-80-259-0547-0). Praha: Plus

Almanach vědomostí. (2003). (Sv. ISBN 80-86196-63-1). Praha: Reader's Digest Výběr

BENEDICT, R. (2019). *Kulturní vzorce* (Sv. ISBN 978-80-262-1446-5). Praha: Portál

BYTŘICKÝ, J. (2003). *Normy, zprostředkování a estetický význam* (Sv. ISBN 80-86391-09-4) Praha: s.n.

DARWÍŠ, M. (1989). *Deník všedního smutku* (Sv. R 907477). Praha: Novinář, DARWÍŠ, M. (2007). *Přicházím do stínu tvých očí.* (Sv. ISBN: 978-80-254-0950-3). Praha: Babylon

DERRIDA, J. (2003). *Tradice vědy a skrývání smyslu, komentář k Husserlovu Původu geometrie* (Sv. ISBN 80-7298-059-9). Praha: OIKOYMENH

ECO, U. (2004). *Meze interpretace* (Sv. ISBN 80-246-0740-9). Praha: Karolinum

GAM, K. Dr. (1948). *Palestina*. (Sv. Signatura: PK-II-0022.918). Brno: V. Procházková SULA

GEERZT, C. (2000). *Interpretace kultur, vybrané eseje* (Sv. ISBN 80-85850-89-3). Praha: Sociologické nakladatelství

JAZAIRIOVÁ, P. (2001). *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael* (Sv. ISBN 80-86212-18-1) Praha: Radioservis

KŘIVOHLAVÝ, J. (1988). *Jak si navzájem lépe porozumíme, kapitoly z psychologie sociální komunikace* (Sv. Signatura: PK-0109.225). Praha: Svoboda

LAKOFF, G. (2003). *Metafory, kterými žijeme* (Sv. ISBN 80-7294-071-6). Brno: Host

LEHMANNOVÁ, Z. (2003). *Aktuální otázky globalizace* (Sv. ISBN 80-245-0621-1). Praha: Oeconomica

LEVÝ, J. (2012). *Umění překladu.* (Sv. ISBN 978-80-87561-15-7). Praha: Apostrof

LIDÉ A ZEMĚ (1993). *zeměpisný a cestopisný měsíčník* (Sv. ISSN 0024-2896). Praha: Přírodovědecké vydavatelství

LINHART, J., VODÁKOVÁ, A., KLENER, P. (1996). *Velký sociologický slovník* (Sv. ISBN 80-7184-311-3). Praha: Karolinum

NEZVAL, V. (1984). *Moderní básnické směry* (Sv. Signatura: I 276270). Praha: Československý spisovatel

PEIRCE, Ch. S., PALEK, B. (1997). *Sémiotika*. Str. 70, Praha: Karolinum, 1997

SNYDER, Timothy. *Tyranie, 20 lekcí z 20. století*, (Sv. ISBN 80-7184-356-3). V Praze: Paseka

Spolek přátel vydávání časopisu HOST (10.11.2008). *Host, literární měsíčník* (Sv. ISSN 1211-9938). Brno: Dušan Skála

STACHOVÁ, J. (1992). *Symbol v lidském vnímání, myšlení a vyjadřování (sborník příspěvků)* (Sv. ISBN 80-7007-033-1). Praha: Filozofický ústav ČSAV

SVĚTOVÁ LITERATURA (1981), *revue zahraničních literatur* (Sv. Signatura: 02673-0385.584). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

ŠEBESTA, K. (1999). *Od jazyka ke komunikaci, didaktika českého jazyka a komunikační výchova* (Sv. ISBN 80-7184-711-9). Praha: Karolinum, 1999

TVORBA (1.9.1982). *list pro kritiku umění* (Sv. ISSN 0139-5513). Praha: Symposion

VLAŠÍN, Š. (1977). *Slovník literární teorie* (Sv. Signatura: 54 F 039326). Praha: Československý spisovatel

8.1. Internetové zdroje

Writing Palestine: An interview with Susan Abulhawa [online]., © 2024. Dostupné z: https://www.workers.org/2023/09/73326/ [citováno 13.9.2023]

Playgrounds for Palestine [online]., Dostupné z: https://www.playgroundsforpalestine.org/